

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

Articulus I. De potentiali libertate hominis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

DISSERTATIO III.

DE

Voluntario libero potenciali & actuali.

ARTICULUS I.

De Potentiali libertate Hominis.

§. I.

An homo in statu naturæ lapsæ sit liber libertate Indifferentiæ? & an hac sit necessaria ad meritum, & demeritum?

447. **L**ibertas opponitur necessitati, hæc est triplex, prima est necessitas servitutis ortæ ex peccato, huic opponitur libertas gratiæ juxta illud *ad Rom. 6. Liberati a peccato, servi facti estis justitiæ.* Secunda est necessitas servitutis, quam inducunt Corruptio naturæ lapsæ, & miseria vitæ; huic opponitur libertas gloriæ, de hac *ad Rom. 8.* dicitur: *Tunc, & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum DEI.* Tertia necessitas est naturæ: & quidem duplex, una co-

actionis provenientis ab extrinseco, quam definit Maurus hinc *quest. 15. num. 7. ex S. August. lib. 5. de Civitate DEI. cap. 10. Quæ non est in potestate, sed etsi nolumus, efficit, quod potest, sicut est necessitas mortis: Cogimur enim mori, licet mori nolumus; libertas huic opposita, seu libertas à coactione est, quæ removet coactionem, & violentiam, id est, per quam ita possumus aliquid facere, vel omittere volendo, ut non necessitemur ad illa facienda, vel omittenda, à principio nobis extrinseco, tamen siant necessariò, fiunt tamen spon-*

spontè voluntariè ac libenter: hâc libertate volumus esse felices, & nolumus esse infelices: ejusmodi volitio, & nolitio est quidem necessaria, quia non possumus non velle esse felices, nec possumus velle esse infelices, ad neutrum tamen cogimur, quia sponte nostrâ, ac nulla coacti extrinsecâ violentiâ, sed potentia volitiva appetitu suo ad hoc rapiuntur.

Altera naturæ necessitas est necessitas determinationis ad unum ex extremis contrariè, aut contradictoriè oppositis, talem censetur habere voluntas, quando ex parte actûs primi proximi se tenet aliquod principium, nullam illi relinquens indifferentiam activam ad utrumque extremum ex oppositis, sed eam determinans determinatè ad unum: huic necessitati naturæ, ex diametro opponitur libertas indifferentiæ, hæc à voluntate non solum removet coactionem, ac violentiam, sed insuper ex parte principij liberi inducit potestatem, hoc est Dominium, & indifferentiam in actum, & vocatur libertas naturæ: de hac solâ tractant Philosophi, & Theologi, nobisque sermo est in præsentia: de libertate verò à servitute peccati, & à servitute corruptionis disputant soli Theologi de libero arbitrio, & gratiâ.

448. Necessitas ad nostrum institutum est alia antecedens, alia consequens. Antecedens est, quæ ante omnem actum liberum trahit inevitabiliter voluntatem ad determinatam contradictionis partem, sic à visione beatificâ trahitur voluntas ad amorem DEI. Consequens est, quæ præsupponit usum liberum, à quo profluit: sic supposito,

R. P. Karob, Diss.

quòd quis liberè se determinaverit ad amorem DEI, necessariò illum amat, hæc non impedit libertatem in actu primo, quam inquirimus, sed necessariò illam præsupponit. Libertas à necessitate est duplex; physica, & moralis: Moralis est, quæ est Capax meriti, vel demeriti, hanc aliqui vocant libertatem virtuales, & æquivalentiæ id est, talem, vi cujus voluntas ita liberè ponit actum, ut non solum formaliter, sed etiam æquivalenter potuerit illam omittere, nempe eliciendo actum ei oppositum, aut omittendo non solum hunc, sed etiam omnem alium illi æquivalentem: unde caret hâc libertate moralis, qui, ex duobus actibus in valore æqualibus honestis, aut inhonestis debet alterutrum, clicere, quia etsi sit formaliter liber ad quemvis illorum, cum locò cujusvis illorum valeat alterum ponere, non tamen est liber æquivalenter, quia quemcunque formaliter ponat, necessariò etiam ponit æquivalenter alium formaliter omissum, quia formaliter omissus æquivalenter continetur in formaliter posito. Et ideo fit, ut actus ejusmodi sint honesti, neuter illorum potest formaliter illi imputari, seu esse laudabilis; si autem sint inhonesti, propter nullum sit vituperabilis: sicut nemo dicet eum esse liberalem ac laude dignum, qui ante omnem suam libertatem unum ex duobus aureis in valore æqualibus debet mihi unum dare, estò sit formaliter liber, ut hunc præ alio formaliter det.

449. Libertatem physicam non omnes æqualiter explicant: Ripalda enim vocat, quæ provenit etiam non liberè libertate à necessitate antecedente: hæc libertate concedit, quòd Pater, & Fi-

Uu

lius

lius spirent Spiritum S. Consentit Scot. quare hi tunc confundunt liberum cum voluntario, uti etiam S. Th. *de potentia quest. 10. art. 2.* dicens DEUM liberè se amare, id est, voluntariè.

Alij physicam libertatem ponunt in omnibus ad agendum requisitis in utramque partem, ita ut si voluntas vellet omnes suas vires impendere, posset in actum exire, verùm tali difficultate antecedente premitur, ut nunquam sit cum eâ difficultate in actum proditura, eò quòd tantam difficultatem non physicè, sed moraliter sit impossibile superare. E contra moralis libertas ab illis vocatur, quæ cum iisdem ad agendum requisitis non premitur ab agendo, vel non agendo voluntatem absterrente. Hæc explicatio non displicet.

Alij communiùs per physicam libertatem intelligunt sufficiens Dominium in actum, ita ut possit poni, aut omitti actus sine omni respectu ad honestatem, & malitiam, id est, absque sufficiente consideratione ad meritum, & demeritum; hanc libertatem concedunt infantibus, amentibus, Somniantibus, ita Hurt. *de Anima D. 15. num. 161.* Mol. Vasq. quia, inquirunt, in his potest esse cogitatio representativa boni, & mali sensibilis sine hoc, quòd representetur idem bonum, vel malum conforme aut disforme naturæ rationali, unde juxta hos datur aliquando libertas physica sine morali, quod tamen alij negant; quia ut detur libertas moralis, non est opus rationem boni aut mali expressè, & explicitè comparare ad dictamen rationis, aliàs plebs vix unquam operaretur liberè libertate morali,

quia vix unquam facit hanc comparationem, proinde si hi Doctores hoc exigunt ad libertatem moralem illis, non acquiesco cum Raymundo *Discipl. Moral. dist. 3. quest. 2. art. 4. num. 161.* danto hanc rationem, quòd, ut quis habeat dominium in suum actum, seu plenam libertatem, necesse est, ut habeat plenum usum rationis, at quicumque habet plenum usum rationis, ejus Intellectus potest illi dictare principia moralia prima, eaque applicare ad materias singulares propositas, quibus applicatis videri potest, an actio circa hujusmodi res sit honesta, vel turpis, quam quia dormientes, infantes, & amentes habere non possunt, sequitur nec eos habere posse libertatem physicam, seu naturalem; non ergo datur libertas physica uti à citatis Doctoribus exponitur sine morali.

Confirmatur quod libertas non solum pendeat à qualitate cognitionis, sed etiam à certâ organorum potissimum sensus Communis dispositione: quia ergo in somno multum est Impeditus sensus Communis, & sopitus propter vapores, fit, ut non sit libertas physica propter defectum organicæ dispositionis.

Quòd si Salomon in somno meruerit à Deo sapientiam, proinde fuerit liber, uti sentit Soar. *lib. 2. de Orat. cap. 19. num. 17.* id factum est miraculose, divinitus enim posse dari exercitium liberum in somniantibus, infantibus &c. admitto, quia DEUS potest roborare eorum Intellectum ita, ut absque sensu communi perfectè operetur; aut potest sensum communem de se impeditum dirigere, ut exerceat suas functiones, quantum sufficit ad libertatem, uno ho-

horam modo Salomon poterat esse liber in somno, quod tamen factum fuisse negant plures cum Pineda lib. 3. de Salom. s. 8. num. 6.

Verum siue detur, siue non detur libertas physica, seu naturalis proximè explicata sine morali, ad nostrum præsens institutum proinde est; utraque enim opponitur necessitati antecedenti, seu causæ efficienti inevitabiliter operanti, quæ ex recepta sententia definiti solet, quod sit illa, qua positis omnibus ad agendum requisitis non potest non agere. De quâ fusè cit. Raynaud. à num. 64.

Nomine liberi arbitrij intelligitur facultas permanens, quâ indifferenter bene, aut malè uti possumus: non ergo est aliquis actus, quia hic non est permanens, nec est habitus, quia isto vel tantum benè vel tantum malè utimur.

Quæres igitur primò quid sit liberum arbitrium, siue libertas à necessitate in actu primo, siue quod idem est libertas indifferentiæ, cujus mentio facta est num. 447. Respondeo bene definiiri, quod sit facultas, siue potentia, qua positis omnibus ad agendum requisitis in sensu eorum composito potest operari vel non operari. Ita Schola Societatis contra Thomist. admittentes physicam prædeterminationem, in cujus sensu composito nequit voluntas conjungere omissionem actûs, ad quem est prædeterminata.

Nomine requisitorum intelliguntur illa per quæ potentia constituitur proximè in esse potentis agere, & non agere. Ubi ly potest agere, & non agere signifi-

cat potestatem dominativam, per quam potest se determinare ad agendum, vel non agendum, unde duæ sunt necessariæ conditiones ad potentiam liberam. Prima est, ut positis omnibus prærequisitis, per quæ constituitur proximè potens agere, non sit determinata ad agendum, sed indifferens ad agendum, aut non agendum. Secunda est ut potentia ita sit indifferens, ut possit se ipsam determinare ad partem utramlibet contradictionis.

Ex defectu primæ Conditionis ignis non calefacit liberè, quia ignis positus requisitis constituentibus cum in esse proximè potentis calefacere est determinatus ad unum, nempe ad calefaciendum. Econtra homo dum peccat, habet potentiam liberam peccandi, quia datus requisitis, per quæ constituitur proximè potens peccare, non est determinatus ad unum, nempe ad peccatum, sed indifferens etiam ad non peccandum.

Ex defectu secundæ Conditionis peccandi habitus, licet sit habitus potentie liberæ, non tamen est liber, seu non est potentia libera; quia etsi positus omnibus ad peccandum requisitis sit indifferens, ut concurrat, vel non concurrat ad peccatum, nequit tamen se determinare, sed debet determinari ab ipso peccante, qui cum possit uti, aut non uti habitu, potest se & habitum determinare. Idem dic de alijs habitibus in viæ requisitis, e. g. de habitu Charitatis, qui est indifferens, ut eliciatur, aut non eliciatur actus Charitatis, &c.

Probatur definitio; causa necessaria, & libera sibi diametraliter opponuntur, ergo eorum prædicata differentialia

talia etiam ex diametro debent sibi opponi; sed causa necessaria in actu primo constituitur formaliter per hoc quod positus omnibus ad agendum requisitis non possit non agere, ergo causa libera in actu primo proximo constituitur formaliter per hoc, quod stantibus omnibus ad agendum praequisitis possit agere vel non agere.

Confirmatur. Ad libertatem non sufficit, quod in sensu diviso alicujus praequisiti, V. S. remotâ qualitate physice præterminante sit facultas expedita ad non agendum, sic enim etiam causa necessaria essent formaliter libera. E. g. potentia visiva, quia etiam hæc sublatâ specie impressa albedinis, potest ommittere, imò necessariò omittit visionem albedinis.

451. Quæres secundò, an defactò detur in homine liberum arbitrium, & libertas indifferentiæ proximè explicata, atque adedò defactò homo sit præditus non solâ libertate à coactione, sed etiam à necessitate antecedente. Affirmativa opponitur pluribus veterum, & Recentiorum Hæreticorum erroribus; quorum primus fuit eorum, qui dicebant hominem necessitari à stellarum influxu, ut oppositum velle non possit. Secundus est Calvinii, Lutheri, &c. docentium libertatem indifferentiæ sublatam esse per impulsum divinum extrinsecum, cui voluntas creata contravenire non possit. Limitavit postea Lutherus, in visitatione Saxonicâ, Melancthon. Chemnitius, & Communiter alij Sectarij ad actus Spirituales, nam ad actiones civiles, & externas ad communem victum, & huma-

nam Societatem spectantes admiserunt libertatem à necessitate.

Tertius fuit Michaëlis Bay Doctoris Lovaniensis viri Catholici (quem hodie sequuntur Jansenistæ sic dicti ex Jansenio Episcopo Iprensi inhaerente vestigijs Bay) qui 1579. Gregorio XIII. Propositiones 79. ex Libris ejusdem extractas damnanti, ac censuranti acquievit, humiliterque paruit. Tam hic, quam Jansenius concesserunt libertatem indifferentiæ pro statu naturæ integræ, proinde in Adamo ante lapsum, hanc autem per lapsum esse amissam in omnibus posteris, hisque inesse solam libertatem à coactione, eamque sufficere ad actus Meritorios, & Demeritorios; *nihil aliud*, inquit Jansenius, *tom. 3. lib. 6. c. 12. Col. 658. libero generaliter repugnat, quàm necessitatis illius præmentis, cogensque violentia*: Unde asserit actui amoris, quo DEUS amat se ipsum, satis libertatis ad meritum inesse, si esset capax meriti. Defactò ergò juxta Jansenium, ejusque sequaces voluntas humana non habet indifferentiam ad bonum, & malum, sed necessitatur necessitate intrinsecâ, accidentali tamen, sive tali, quæ possit abesse à Creatura, nunc autem illud intrinsecum necessitans semper illi inesse, istud autem intrinsecum juxta Jansenistas partem est in corpore, nempe concupiscentia nata ex peccato Originali, partim in animâ, scilicet gratia impediens concupiscentiam trahentem ad malum & necessitans ad bonum. Si autem concupiscentia, sive hujus delectatio terrena pravalet, tunc voluntas necessariò amplectitur malum, sive peccatum. Verbo dicit hæc pestilentissima

lentissima secta, quòd in omnibus necessariò sequatur voluntas, vel delectationem terrenam concupiscentiæ ad malum, vel cœlestem à DEO infusam ad bonum, prout altera alteram vincit; ut si delectatio Cœlestis, in quâ reponit gratiam Christi Medicinalem sit, intenta e.g. ut tria, & terrena, ut duo, voluntas necessariò amet bonum, si è contrà, amet malum ob victricem delectationem. Vide num. 405.

Hanc opinionem damnavit Innocentius X. & Alexand. VII. in Propositione tertia ex quinque excerptis ex Janseniano volumine ita Sonante: *Ad merendum, aut demerendum, in statu natura lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.* Vide num. 447. contra hos igitur tres errores.

452. Respondeo affirmativè ad quæsitum secundum, probatur primò ex Script. 1. ad Corinth. 3. *qui statuit in sorde suo firmus non habens necessitatem, potestatem autem habens sue voluntatis:* Et Ecclesiast. 31. *qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere malum, & non fecit.*

Probatur secundò ex Trid. Sess. 6. c. 4. Anathematizante eum, qui dixerit: *Liberum hominis arbitrium à DEO motum, excitatum, DEO excitanti, atque vocanti non posse dissentire, si velit.*

Probatur tertiò ex Aug. tuius doctrinam infallibilem censent Jansenista *Lib. de vera Relig. c. 14. Nec hoc quidem dubitandum video, habere antecedens liberum voluntatis arbitrium,*

tales enim servos suos meliores esse DEUS judicavit, si ei servient liberaliter, quod nullo modo fieri possit, si non voluntate sed necessitate servierent: Et *Lib. de Spirit. & Litt. c. 34. Consentire vocationi DEI, vel ab eâ dissensire propriæ voluntatis est,* Rufinus. *Lib. de duabus animabus c. 12. dicere reum teneri quempiam, quia non fecit, quod facere non potuit, summa est iniquitatis & insanie.*

Idem *Lib. 3. de liber. arbitr. c. 1. si naturâ, aut necessitate motus existit culpabilis esse nullo modo potest.* Item ex omnibus, quas habuit cum Pelagio Monacho Anglo concertationibus, evincitur libertas indifferentiæ. Pelagius assererat libertatem indifferentiæ, & hinc concludebat potentiam implendi præcepta, ac exinde saltem suppositâ promissione divinâ consequendi vitam æternam proprijs viribus sine Gratiâ Divinâ; Augustinus hunc errorem impugnans nunquam negavit antecedens, sed consequentiam, ergo agnovit libertatem indifferentiæ cum necessitate gratiæ, si enim non cognovisset, debuisset negare fundamentum erroris, seu antecedens, quod ab eo nunquam negatum constat ex *lib. 2. de Nupt. & Concupisc. c. 3.* Ubi Juliano Pelagiano asserenti negari liberum arbitrium à requirentibus gratiam respondet; *Non est ita, ut loqueris, quicumque ista dixisti, non est ita, multum vel fallere meditaris, non liberum negamus arbitrium.*

§. II.

Libertas indifferentiæ probatur etiam ratione, ac refutatione Jansenisticorum Principiorum.

453. **P**robatur igitur tertio, ratione libertas Indifferentiæ necessaria ad merendum, & demerendum: si negetur libertas indifferentiæ, ea quæ omnium consensu censentur prudenter fieri arguerentur imprudentiæ, nam consensu omnium me ex industria lædenti prudenter indignor, sed si negetur libertas indifferentiæ, arguerer imprudentiæ illi indignando non minùs, ac meritò imprudentiæ arguor, si indignor me lædenti casualiter, ac ignoranter, quia negata libertate indifferentiæ, pari uterque necessitate me læderet. Unde talis indignabundus foret similis illi, qui à binis equis calce percussus indignaretur uni præ alio.

Recurrere ad voluntatem Adami, in qua omnes peccavimus, & ex qua fomes peccati in nos profluxit, proinde peccata, quæ à nobis propria voluntate admittuntur esse continuationem illius primi delicti, est perinde, ac nos etiam per cæcitatem, amentiam &c. peccati reatum incurrere, quia etiam hæc derivantur à primo illo peccato. Vide *num. 405.* ubi contra Jansenistas ostendi ignorantiam invincibilem juris naturalis excusare à formali peccato.

454. Jansenistæ ut occurrant argumentis contra se allatis tria excogitarunt

effugia apud P. Dominicum Viva ad propositionem 3. Jansen. damnatam ab Innoc. X. Alex. VII. ac Clemen. XI. 1705. 17. Kalendaris Aug. Bulla. *Vineam Domini.*

Primum effugium est quòd etiamnum voluntas nostra sit indifferens *indifferentia potentia* sita in hoc, quòd voluntatis potentia sit flexibilis, & mutabilis, quatenus modò ad volendum facile inflectimur; non sit autem indifferens indifferentiæ actionis, quia quòd in particulari volumus, id necessariò volumus. Contrà est, quòd responsio hæc sit pura larva libertatis, re ipsa autem nulla libertas major ea, quam non negarunt Machiachi, Calvinus, Wiclephus, in sua propos 27. à Conc. Constant. & à Martino V. Censurata, in qua assererat: *omnia de necessitate absoluta evenire*; quid enim aliud est voluntatem non esse indifferentem *indifferentiæ actionis*, quàm omnem actionem necessariam, atque adeò concatenatâ serie voluntatem necessariò volui de necessitate unius actûs ad alium, quin ex parte voluntatis sit potestas in oppositum actum, sed illa Cætena inévitable, utpote non sita in optione libera voluntatis trahitur de actu ad actum, sed ubi nulla est potestas in oppositum actum, ibi nulla est indifferentia potentia, sed mera larva, dum obtruditur

ditur pro indifferentia potentia mutabilitas, ac flexibilitas voluntatis, hanc enim nullus Hæreticorum negavit.

455. Effugium secundum exprimit Jansenius *lib. 6. de Gratia Salvat. c. 35. Scholastici, quando Synodum Tridentinam dicentem, voluntatem posse dissentire si velit, putant & rectè putant significari humani arbitrij libertatem. Sic etiam Intelligunt eadem prorsus ratione libertatem indicari, si diceretur voluntas posse velle, si velit posse non velle si nolit.* Ex quibus manifestè patet, quòd ex mente Jansenij Tridentinum attribuens libertatem homini, ac potentiam dissentendi gratia, si velit homo, sit eo modo liber, sicut si diceretur de Beato necessitato ad amorem DEI, quòd possit non amare DEUM, si velit, estò non possit id velle. Unde verborum illorum Trid. *Liberum arbitrium hominis DEO excitanti, atque vocanti posse dissentire, si velit* sensus erit: *rejici posse gratiam, quatenus eam abjiceremus, si vellemus, non posse verò rejici, quoniam velle hoc non possumus.*

Verissimum est, quòd abjiceremus illam, si inesset nobis volitio abjiciens, at hæc est impossibilis pro tempore, pro quo delectatio Cœlestis, seu gratia victrix, necessitat ad consensum, ergo absolute pro eo tempore non est liberum arbitrium: sicuti verissimum est claudum posse ambulare, dummodò ambulet, seu si ambulet. Verùm quid juvat conditionata ambulandi potentia, si fractis cruribus non potest magis ambulare,

quàm assumptis alis in Cœlum avolare, seu si conditio, sub qua asseritur potentia, non sit purificabilis ab absolute impotente. Quarè libertas hæc Jansenistica longè distat à libertate definita ut fidei articulus à Trid. ac ab August. propugnata citatis locis, & alibi, ut *lib. 3. de libero arbitrio cap. 18. Si laboriosum est omnia mandare memoria, hoc brevissimum tene: quaecunque est ista causa voluntatis si non ei resisti potest sine peccato ei ceditur; quis enim peccat in eo, quod nullo modo caveri potest.*

456. Effugium tertium, quod Posteritas Adæ careat nunc formali, ac proximâ indifferentiâ in se ad bonum, & malum, hanc tamen habuerit in causâ, nempe in peccato originali, ac in libertate peccantis Adæ, nunc autem in se habeat radicalem ac remotam, vi cujus si necessitas nunc impellens ad bonum auferretur, amplecteretur malum, aut è contrâ, quod sufficit ad vim merendi, ac demerendi.

Contrâ est primò, quòd talem libertatem etiam concesserint Calvinus, Wiclephus &c. & tamen sunt damnati in hoc ut Hæretici.

Contrâ est secundò, quòd sublata necessitate ad bonum, voluntas amplecteretur malum, in principijs Jansenij aliud non sit, quàm quòd voluntas soluta ab una catena adigente ad bonum stringeretur novâ adigente eandem ad malum: quo sensu etiam Beati sunt indifferentes ad peccandum. Hæc porrò indifferentia non est activa, sed passiva meriti, ac demeriti incapax sine activâ definitâ *nn.*

450. hujus enim necessitatem Scriptura,

Con-

Concilia, Patres, & Scholastici exigunt ad merendum, & demerendum, inter quos Theologorum Princeps D. Th. 9. 6. de Malo art. unic. ita disserit: *Quidam posuerunt quod voluntas hominis ex necessitate moveatur ad aliquid eligendum, nec tamen ponebant, quod voluntas cogeretur: hæc autem opinio est hæretica, tollit enim, rationem meriti, & demeriti in humanis actionibus: non enim videtur esse meritorium, vel demeritorium, quod aliquis si ex necessitate agit, quod vitare non possit.*

457. Opponunt Jansenistæ. Primò actibus in nostrâ potestate constitutis meremur, & demeremur, sic enim sumus illorum Domini, proinde sunt nobis liberi, sed actus liberi à coactione, seu spontanei facti etiam sine indifferentia activa sunt in nostrâ potestate constituti juxta Aug. lib. 2. de lib. arb. cap. 3. *illud inquit, est in nostra potestate, quod cum volumus, facimus, vel quod facimus si volumus,* Ergo. Respondeo majorem subsistere de actibus factis ex propriâ determinatione voluntatis citra necessitatem antecedentem, de quâ num. 448.

Opponunt secundò, libertatem DEI, quæ etsi sit perfectissima, attamen non est indifferens ad agendum, & non agendum, aliàs posset revocare, quod semel decrevit. Confirmatur ex Aug.

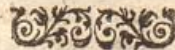
lib. de Nat. & Grat. cap. 43. DEUS exercet liberè suam justitiam, licet nequeat agere injustè, ergo sufficit ad libertatem immunitas à Coactione.

Respondeo DEUM in sua aternitate indivisibili priusquam quidquam decrevit agere, pro priori naturâ fuisse indifferentem, ut decerneret actionem, aut non actionem, suppositâ determinatione ad actionem e.g. productivam mundi, hoc decretum est irretractabile, necessitate solùm Consequente, cum DEUS ratione suæ constantiæ, ac immutabilitatis semel decretum nequeat retractare.

Ad Confirmationem Respondeo DEUM justitiam suam exercere liberè libertate contradictionis (siquidem ita ponit liberè actum Justitiæ, ut possit eum omittere) secus libertate Contrarietatis, aliàs esset liber ad actum injustitiæ, consequenter posset peccare.

Opponunt tertio, Diabolum, qui etsi necessariò semper malè agat, attamen peccat, ergo ad demerendum non est necessaria libertas à necessitate. Argumentum est Calvinii apud Bellarm. lib. 5. de Grat. & lib. arb. cap. 14. Respondeo Diabolum malè agere non physica, sed morali necessitate, & ideo peccare, si physicè necessitaretur, aliqui apud Soarez lib. 8. de Angel. c. 10. negant eum peccare peccato formali, seu imputabili, sed duntaxat peccato merè materiali.

* * *

§. III.

Cui potentiae hominis insit libertas indifferentiae necessaria ad meritum, & demeritum? ubi de voluntatis determinatione ad Electionem.

458. **I**ndifferentia alia est passiva, alia activa: prior positus omnibus ad patiendum requisitis potest pure pati, & non pati: haec qua talis nequit esse libera libertate indifferentiae, uti constat ex hujus definitione sita in eo, quod positus omnibus ad agendum requisitis potentia libera possit agere, & non agere, ex propria determinatione, seu se ipsam determinando ad actionem, contra potentia pure passiva, etsi queat esse indifferens positus omnibus ad agendum requisitis ad pati & non pati, nequit tamen qua talis determinare se ad pati, & non pati.

Indifferentia activa est duplex; una contrarietatis, altera contradictionis: contrarietatis indifferentia est ad actus duos oppositos contrarie, nempe unum bonum, alterum malum, e.g. ad amorem, & odium DEI, & ideo necesse est praecedere iudicium indifferenter proponens oppositas contrarias rationes, nempe boni, & mali. Indifferentia contradictionis est ad actus sibi contradictorie oppositos v.g. amorem DEI, & hujus omissionem, & ideo debet praire iudicium proponens rationes contradictorie oppositas, aut proponens bonum cum de-

R. P. Karch. Diss.

fectu alicujus boni saltem relucente in ipso exercitio actus.

Judicium istud praeivium ad utramque libertatem dicitur esse objective indifferens, quia objectum quod proponit, non necessitat potentiam liberam, sed relinquit illi indifferentiam se determinandi. De hac igitur indifferentia activa quaestio est, cui potentiae hominis insit.

De tribus potentijs est controversia, nempe de voluntate, de intellectu, & appetitu sensitivo: in hoc esse aliqualem libertatem, sequitur ex sententia Cajetani admittentis eum posse venialiter peccare. Durandus attribuit intellectui libertatem Exercitij, & quidem prius & principalius, quam voluntati, soli tamen huic concedit libertatem contrarietatis. Aureolus autem tam intellectum, quam voluntatem esse potentias formaliter liberas cum mutuo invicem nexu docuit. Dixi *formaliter*, quia intellectum esse radicaliter potentiam liberam, est certum, est enim Radix, & Principium Judicij objective indifferentis proponentis objectum sub ratione boni aut mali, aut utriusque, quo stante est in potestate voluntatis se ipsam determinare,

Xx

ac

ac applicare, ad hunc actum præ hujus omissione, aut contrario.

459. Respondeo ad quæstionem soli appetitui rationali, seu voluntati inest formaliter libertas potentia, seu actus primi, ita cæteri Theologi cum S. Th. 1. p. q. 83. Art. 3. & 4. Conformer Principijs Fidei. Probatum primò quòd scriptura explicet libertatem relatè ad voluntatem, *Ecclesiast. 15. Si volueris mandata servare conservabunt te, Apposuit tibi aquam & ignem, ad quam volueris porrigere manum tuam.* in quem loctum August. *Lib. de Grat. & lib. Arb. c. 2. Ecce apertissimè videmus expressum liberum humane voluntatis arbitrium, & ad Cor. 7. potestatem habens sue voluntatis,* quo loco ibi Augustinus utitur ad asserendum liberum arbitrium.

Secundò Trid. *Ses. 6. c. 5.* loquens de homine, qui cooperatur liberè gratia: *Quippe qui, inquit, illam nempe gratiam abjicere potest. Neque tamen sine grætia DEI movere se ad Justitiam coram illo liberà suà voluntate potest.*

Tertiò nullum peccatum committi potest sine consensu voluntatis, scriptura enim, quoties meminit peccati, hoc imputat voluntati, sed si intellectus esset potentia formaliter libera ante consensum voluntatis posset esse peccatum, nam ante consensum voluntatis intellectus proponit indifferenter, objectum malum pro priori ad voluntatem, uti fatetur Durandus, ergo ad peccatum nihil

tunc desideratur, nisi libera tendentià in objectum malum, seu rationi disforme, sed juxta Durandum intellectus independenter à voluntate, ac pro priori ad hanc est potentia formaliter libera, ergo pro priori ad voluntatem potest se determinare ad objectum malum, proinde peccare. Argumentum hoc demonstrat intellectum non posse adæquatam libertatem, & quidem nec de possibili contra Arriag. *de anima D. 8. n. 43.* si enim esset possibilis, defacto noster esset talis, sed defacto noster non est talis juxta Arriag. contra Durandum, ergo Major probatur, defacto in nostro intellectu est indifferentia circa objecta probabilia.

Quod autem nec inadequatè intellectus sit formaliter liber probatur: ponere actum liberum est saltem exercitè illum præligere præ omissione ejus, & actus oppositi, sed præligere est liberè velle, ergo ponere actum liberum est liberè velle, ergo liberè velle, est actus solius voluntatis.

Discurfus hic est S. Th. *cit. Art. 3. in Corp. Proprium inquit, liberi Arbitrij est electio; ex hoc enim liberi Arbitrij esse dicimur, quòd possimus unum recipere alio recusato, quod est eligere, & idè naturam liberi Arbitrij ex electione considerare oportet. Ad electionem autem concurrat aliquid ex parte cognitiva virtutis, & aliquid ex parte appetitiva. Ex parte cognitiva virtutis requiritur Consilium, per quod dijudicatur, quid sit alteri præferen-*

ferendum; ex parte autem appetitiva requiritur, quod appetendo accipitur, quod per Consilium dijudicatur.

460. Probatur demum de appetitu sensitivo. Radix libertatis est cognitio proponens objectum indifferenter ad amandum, vel non amandum, vel ad odio habendum, quæ deest in appetitu sensitivo, cognitio enim phantastica præluens appetitui sensitivo representat, vel solam sensibilem amabilitatem, seu delectabilitatem, aut solam sensibilem odibilitatem cum determinatione ad amorem amabilitatis, vel ad odium odibilitatis, ut patet in brutis. In homine autem ex eo, quod cogitatio phantastica conjuncta sit intellectui, nullam contrahit majorem vim; & dignitatem ad movendum appetitum sensitivum quæ talem, seu ut operativum actuum materialium. Argumenta oppositarum sententiarum fusâ proponit Amic. 10. 3. de Actib. Hum. D. 6. eaque dissolvit à num. 25.

Ea duntaxat probant, quod intellectus sit libertas non formalis, sed radicalis, intellectus enim facem præfert, habetque se instar Consiliarij, qui præcisè se habet per modum dirigentis stante integrâ libertate pœnes Regem, seu voluntatem in rem adductam in Consilium, dirigit autem voluntatem proponendo isti objectum indifferenter, quæ indifferentia est Radix libertatis formalis secururæ in voluntate.

461. Dices primò omne liberum, est cognoscens, sicut omne cognoscens est vivens, sed cognoscens secundum id, se-

cundum quod cognoscit, vivit; ergo omne liberum, secundum quod est liberum est cognoscens. Secundò si intellectus non est formaliter liber, prudentia non est virtus moralis, quia est habitus intellectus partialiter concurrens ad actus intellectus suos eliciendos.

Tertiò. Circa objecta probabilia intellectus est indifferens ad affirmandum, vel negandum, manetque ambiguus, ergo videtur habere libertatem ad assensum, & dissensum. Quartò homo non elevatus non est liber ad actus supernaturales, divinitus tamen est liber, ergo potentia naturaliter non libera potest supernaturaliter esse libera; ergo potentia non libera potest divinitus dari libertas, idque patet in homine, qui non potest omnes collectivè tentationes vincere, gratiâ tamen divinâ adjutus potest. Quintò voluntas nequit unum præ alio eligere, nisi intellectus practico Judicio, proponat illud esse præ alio eligendum, dato autem tali practico Judicio, voluntas necessariò illud præeligit, quod salvari non posset, nisi intellectus prius sit formaliter liber, ad practicè judicandum unum esse eligendum præ alio.

Respondeo ad primum omne liberum realiter, & identicè est cognoscens in sententia identificante realiter animæ potentias ejusdem, in Thomistarum verò opinione easdem distinguente ab animâ, ac inter se, liberum formaliter non est formaliter cognoscens, sed præsuppositivè, voluntas enim præsupponit cognitionem in intellectu realiter, aut in mea sententia formaliter distincto à voluntate, & hoc sufficit.

XX 2

Ad

Ad secundum dico prudentiam non esse intrinsecè virtutem moralem, est igitur in tantum virtus moralis, in quantum est auriga, seu directrix virtutum moralium spectantium ad voluntatem.

Ad tertium dico quod intellectus hæreat suspensus cum indifferentiâ, non id fit, quasi haberet potestatem in actum, quo verò consentit, falsòque dissentit, sed id fit, ob imperfectionem apprehensionis non sufficienter proponentis veritatem aut falsitatem, idcirco opus est voluntate applicante, & determinante intellectum ad assensum.

Ad quartum, quod est Arriag. Respondeo, quòd homo non elevatus ad actus supernaturales naturaliter nec est liber, nec necessitatus defectu cognitionis supernaturalis, hujus autem divinitus fit capax: voluntas actus supernaturales potest elicere, vel liberè, si cognitio sit indifferentis, vel necessariò si cognitio determinet, seu necessiter voluntatem, uti necessitat visio beatifica, ad actus supernaturales amoris divini &c. Si elicit liberè, nihil voluntas immutatur, est enim de se libera, si elicit necessariò, id oritur à cognitione tali cogente voluntatem, quæ coactio non est contra naturam voluntatis, siquidem hæc aliquos saltem actus naturaliter, seu necessariò elicit, nempe motus primò primos, voluntas enim est potentia necessaria, & libera pro variatione cognitionis prælucentis.

Ad tentationes dico hominem non posse viribus ordinarijs liberè vincere omnes collectivè, at bene distributivè, & quidem dum gratia divinâ homo roboratus collectivè vincit, Deus, non

dat homini libertatem simpliciter, sed facit, ne liberè succumbat illi tentationi, cui alias liberè succubisset, si efficaci gratiâ non prævenerit à Deo.

462. Ad quintum tangitur controversia, quæ quaritur, unde proveniat determinatio voluntatis constituta in actu primo proximo ad unum extremum (ad quæ est indifferentis) præ alio. Determinatio quoad specificationem fit ab intellectu Amicus hic *D. 6. num. 102.* siquidem hæc determinatio consistit in eo, ut voluntas nequeat hunc, aut illud actum in specie præ alio elicere, nisi sub oppositis rationibus, seu boni, & mali objectum sit representatum voluntati per intellectum, cum representatio à nullo fiat, nisi per cognitionem. Ergo controversia est de sola determinatione quoad exercitium, utrum hoc iudicium practicum proponens executionem operationis ita voluntatem determinet, ut nequeat velle oppositum.

Bellarmin. *Lib. 3. de Grav. & lib. Arbit. c. 5.* & Thomista apud Soarez *Metaphysica Disputatione 19. S. 6. à num. 1.* Affirmant vocantes illud iudicium imperium (quo hæc, & nunc intellectus pensatis omnibus definitam sententiam proferat, hoc esse homini eligendum) vel impulsus, qui explicatur hæc voce, *fac hoc*, efficiat. Ratio hujus sententiæ ab Amic. *num. 103.* sic proponitur: nequit voluntas quidquam velle sine prævio iudicio rationis, ergo iudicium est vel determinatum, vel indeterminatum, si hoc secundum etiam voluntas manebit indeterminata, si est determinatum, etiam voluntas erit determinata, sed ultimum iudicium practicum est

est omnino determinatum, concludit enim hic, & nunc pensatis omnibus hoc esse eligendum, hoc autem posito iudicio practico voluntas necessario efficit, quod probatur, quia si voluntas contra hoc practicum iudicium posset operari, eligeret aliquid non iudicatum proinde daretur alicujus electio sine pravo iudicio.

463. E contra Soarez à *num.* 7. propugnat communioem non agnoscentem necessitatem ejusmodi iudicij practici omnino determinantis voluntatem, quia aut tale iudicium est simpliciter necessarium, aut liberum, si simpliciter necessarium, tunc intellectus, vel ex vi solius objecti, mediique evidentis, aut causae alterius necessitantis intellectum, tale format iudicium; & tunc tollitur libertatis usus, siquidem nec iudicium formatur liberè, nec voluntas eo posito liberè exercetur, sed necessario. Si verò illud iudicium est liberum; quæro, atrum sit liberum elicitive ex vi intellectus, vel imperative à voluntate: primum nequit dici, alias intellectus esset potentia formaliter libera *contra num.* 459. si autem liberè impeteretur à voluntate, sequitur, aut non omnem actum voluntatis elici ex determinatione præfati iudicij practici, quod negant Adversarij, aut proceditur in infinitum: nam inquiri, utrum actus voluntatis imperans Intellectui iudicium practicum, seu determinans intellectum ad practicè iudicandum hic, & nunc esse hoc eligendum, de pendeat ab alio iudicio intellectus, & de hoc redit quæstio utrum sit necessarium, vel liberum &c.

Ad argumentum ex Amico propositum Respondet Soarez à *num.* 10. vo-

luntatem nihil velle sine pravo rationis iudicio, si sensus sit, quòd nisi prius intellectus iudicet, qualem habeat bonitatem, utilitatem aut convenientiam medium eligendum, & ipsa electio, voluntas nequeat quidquam velle, antecedens est verum; falsum autem, si sensus sit, quòd nihil possit velle, nisi prius iudicet absolute, & omnino hic, & nunc hoc esse eligendum, tunc enim sensus est, quòd hic, & nunc omnibus pensatis sub aliqua ratione sit necessarium hoc eligere, quale iudicium necessario præcedere ante omnem electionem nulla ratio probat, tollitque electionis libertatem.

Quare ut voluntas liberè velit, sufficit iudicium iudicans hoc, illudque medium esse utile, & pensatis omnibus esse aptum ut eligi possit: nec ejusmodi iudicium, quo Intellectus iudicat, quale sit objectum, quamque habeat amabilitatem, aut convenientiam, potest dici indeterminatum, sed est determinatum, potestque esse multiplex, ut contingit, quando Intellectus de pluribus objectis iudicat, qualia sint; prout fit in libertate contrarietatis, vel potest dici determinatum de objecto Indifferenti, sive non necessitante voluntatem, quale iudicium sufficit, ut voluntas pro sua nativa libertate possit se determinare ad sequendum tale iudicium.

464. Ex his Respondetur ad Consequens argumenti ex Amico propositi *num.* 462. iudicium esse determinatum, de objecto tamen non determinante, sed indifferenti, & ideo voluntas non est ab eo determinata, se ipsam tamen potest determinare, idque non solum, quando

do iudicia sunt de medijs inæqualibus, sed etiam æqualibus, unde eo casu non necessariò hæret voluntas Suspensa: dat illustre huius exemplum Soarez *n.* 13. In voluntate Divina, quæ ex infinitismundis huic æqualibus liberè se determinavit ad hunc præ alijs. Idem *num.* 11. ex eadem divina voluntate ostendit falsitatem opinionis oppositæ recurrentis pro determinatione voluntatis ad eligendum liberè ad istud *prædicum iudicium, hoc hic, & nunc est mihi omnino eligendum.* DEUS enim ab æterno liberè eligit quæcunque defactò creavit, sine prævio iudicio, quo ante electionem iudicasset, hæc, vel illa sunt omnino eligenda, aut amanda, tale enim iudicium est falsum in rigore, innuit enim quòd talia objecta extra DEUM sint ipsi aliquantulum necessaria: solum ergo præcedit iudicium, quòd talia objecta sint convenientia, aut eligibilia.

Quòd si unicum adsit iudicium iudicans convenientiam, ac dignitatem, ut appetatur, & quantum potest practicè invitet voluntatem ad sui appetitum, adhuc voluntas potest illud non amare consequenter esse libera quoad exercitium.

Nunc redeo ad objectionem quintam *num.* 461. propositam negando maiorem, talis enim iudicij nulla est necessitas, sed sufficit iudicium proponens utilitatem, ac aptitudinem medijs, huiusque convenientiam cum fine; tale enim est de objecto indifferente, ac relinquit voluntati indifferentiam; proponit tamen objectum cum sufficientia, ut voluntas se ipsam determinare possit ad extremum contradictorium, aut contrarium, aut omissionem utriusque. Et sic manet vera communis sententia ad libertatem ex parte intellectus exigens cognitionem indifferentem, sive talem, quæ proponat in objecto bonum, & malum, uti fit in libertate contrarietatis; vel bonum finitum, aut infinitum, sed imperfectè, ac obscurè, ut fit in libertate contradictionis, vel bonum in objecto, & malum in actu, sic etsi nihil mali appareat in DEO, potest tamen amor eius suspendi ob malitiam, quæ apparet in continuata ejus elicitioe, nempe ob defatigationem. Ratio quia practicum iudicium Thomisticum dictans voluntati *facto hoc, aut aut elige hanc partem,* tollit libertatem per *num.* 462.

& seqq.

S. IV.

De libertatis activæ dependentia, ab usu rationis: ubi de hujus varietate: & incidenter, an cum originali stat peccatum veniale solum, & quâ pœnâ hoc foret punibile?

465. Cùm libertas dependeat necessariò ab usu rationis, & pro hujus variatione necesse sit variari libertatem, ita ut si usus rationis sit imperfectus, etiam libertas sit imperfecta, & insufficientis ad culpam lethalem, ac meritum condignum vitæ aternâ, ut infra patebit suo loco de actibus meritorijs; si autem sit perfectus, ac plenus, pariter libertas sit perfecta, & plena, utilissima sane erit præsentis tituli discussio.

Ex ejus enim decisione patebit, quodnam sit subjectum remotum, proximum enim subjectum juxta superiorem §. est sola voluntas, remotum verò est homo, in quonam autem statu, & ætate debeat esse homo, ut sit subjectum aptum voluntatis proximè Indifferentis, seu liberæ, hæc decidendum est.

Nomine usûs rationis intelligitur id, quod ex parte Intellectûs præsupponitur, ut possit exerceri liberum arbitrium, ac haberi formalis libertas.

Advertendum insuper, quod liber, seu plenus, ac solutus rationis usus stare non possit cum ligata libertate contra Perer. *lib. de Observat. Somniorum quest. 9.* putantem, quòd libertas ultra plenum rationis usum addat plenam om-

nium sensuum, ac potentiarum solutionem. Hinc etsi fateatur in somno communiter dari plenum rationis usum, negat tamen dari libertatem.

Contra quem arguitur, quòd sensuum solutio, id est, quòd sensus sint expediti ad suas functiones, nihil conducit ad libertatem, si ijs non solutis habeatur plenus usûs rationis, ab hoc enim immediatè libertas dependet, estque connexio inter rationis usum, & libertatis exercitium ergo libertas nequit esse ligata, seu impedita, dum usûs rationis est perfectè expeditus.

466. Quæres igitur primò, quid sit usus rationis, sive status ille, in quo homo dicitur pollere usu rationis. Respondeo primò contra Angestum *lib. 1. de Virtut. cap. 9. documento 10.* status usûs rationis non est ille, in quo homo habet aliquos actus Intellectûs, & consequenter voluntatis. Ratio, quia etiam amentes dormientes, & ebrij habent aliquos actus tum Intellectûs, tum voluntatis, quin sint in statu usûs rationis.

Respondeo secundò, ad usum rationis non est satis hominem ratiocinari contra Salaf. *1. 2. tract. 1. D. 5. nu. 13.*

Ra-

Ratiò, quòd etiam ebrij, amentes, & somniantes ratiocinentur non rarò, & tamen carent usu rationis, ut nec venialiter peccare possint, ita Vasq. 1. 2. D. 35. num. 17. & D. 249. cap. 1. testaturque Raynaud. se habere experito Mathematico, qui in somno de sua Mathesi plura demonstrativè concludenti si adstantes negarent consequentiam, optimè confirmabat, & ad sua principia revocabat conclusionem: ad quod est sufficiens pura terminorum ac præmissarum apprehensio inferens puram consequentis apprehensionem, ut puravit cit. Salat.

Respondeo Tertio cum Raynaud. *Discipl. Moral. Diss. 2. num. 166.* hominem tunc plenè, ac perfectè esse in statu usus rationis, quando exercere potest perfectos, ac operosissimos discursus; id autem contingit, quando sensus Internus ita est expeditus, ut per ordinatam Phantasmatum formationem sine confusione, ac imperturbatè potest intellectui deservire, qualiter in somno &c. nequit præstare, quia tunc sensus Internus vaporum copia obfuscat nequit perfectè fungi suo munere, ergò nec intellectus utpote in via dependens ab usu Phantasmatum in suis operationibus, præsertim difficilioribus potest expeditiorem aciem mentis, quæ languet in pueritiâ, amentia, ebrietate, & somno.

Contra hoc ob stare videtur, quòd Intellectus in somno saepe judicet moralem turpitudinem actus, & ex illa iudicata resistat voluntas consentire, uti constat experientia in timoratis conscientijs, sic D. Xaverius dormiens turpi delectationi resistit, non ex alio motivo, quàm ex

honestata opposita, quam vigilans amabat, aut ex turpitudine delectationis Carnalis, quam horrebat.

Respondeo cum Raynaudo in dormientibus, aut non dari Judicium de objecti indifferentia, aut si datur de parte utraque contrarietatis, nempe de honesto, & inhonesto, illud est valde languidum, ac non sufficiens, ut possit deliberatè procedi; mens enim è torpore, quo in somno premitur, invalido risu se attollens, illico concidit, relabiturque in pristinum statum, uti experientia docet, & ideo est signum defuisse eam mentis firmitatem, quæ poscitur, ut singula congruè possint pensari, ac circa ea deliberatè procedi.

Ex his conficitur definitio status usus rationis, quod sit *capacitas ferendi iudicium constans, & firmum*, id est, humano modo deliberatum de objecti bonitate, & malitia oppositi, aut de objecti bonitate propter se, & meliorum propter illud. Quapropter immeritò, ac non satis cautè Joan. Pont. D. 63. num. 52. revocat in dubium, an dormientes sufficiente libertate ad peccandum polleant.

467. Quæres 2. Quo tempore primum illucescat usus rationis, & an totus simul consummetur? Respondeo ad primum et si communis sit opinio usum rationis illucescere, & exinde libertatem incipere sub completum ætatis septennium, Sanch. lib. 1. de Matr. D. 16. num. 2. id tamen non contingere æquivaliter in omnibus, sed pro diverso Corporis dispositione, tardiùs in his, in alijs verò citiùs oritur, ut quotidie experimur, præsertim in Regionibus calidioribus v. g. apud

apud Italos, Hispanos, è contra tardius in rigidioribus: sicut fructus terræ longiore tempore egent, ut maturecant in his, quàm in illis.

Circa secundum Vasquez *Citatus D. 149. cap. 1.* cum Victoria putat totum simul consummari, proinde usus rationis sufficiens ad veniale dari non possit, quin hoc ipso etiam detur sufficiens ad mortale, favet aperte S. Th. 1. 2. *quæst. 89. art. 6. in Corp.* asserens parvulum excusari à peccato veniali, quoties defectu usus rationis excusatur à mortali. Ratio Victoriæ est quod peccata mortalia, ut homicidium, perjurium &c. sint notiora, quàm venialia, ut verbum otiosum, mendacium &c. ergo si detur sufficiens usus rationis ad peccandum venialiter, eo ipso, & à fortiori datur sufficiens ad peccandum mortaliter.

Ratio Vasq. quòd si homo potest sufficienter deliberare, seu consultare de culpâ ex veniali ex objecto, non potest non etiam judicare de mortali, dum ejus materia occurrit. Fatetur tamen, quòd non possit simul judicare de omni mortali, & de omni veniali, quia quædam ex venialibus sunt notiora, quàm aliqua mortalia, & vicissim quædam mortalia, sunt notiora venialibus.

Respondeo ad secundum negativè contra Citatos: probatur usus rationis non consistit in indivisibili, est enim in uno dimidiatus, & imperfectus, ut in semisopitis, & in iisdem plenè vigilantibus plenus, ac perfectus; ergo etiam in eodem homine propter ætatem fieri potest, ut citius illucescat usus rationis imperfectus, quàm perfectus propter insuffi-

R. P. Karch. Diff.

cientè organorum dispositionem, quæ oritur ex copiâ humorû, qui cerebro inatant.

Respondeo ad primum argumentum contrariæ sententiæ Negando consequentiam, quia quòd mortalia, seu materiæ graves sint notiores, quàm veniales, sequitur solum facilius in illis, quàm in his apprehendi, ac judicari malitiam, quæ sufficiat, ad levem culpam, secus quòd facilius in gravibus tota gravitas objecti proponatur, aut æquè facilè, ac levitas; sicut habenti oculos hebetes, facilius objicitur mons eminus positus, quàm collis in eadem distantia situs, at inde non rectè concluditur, quod videat is montem tantum, quantum est, & re ipsa apparet oculis acutis. Ex hoc.

Respondeo ad secundum distinguendo secundam partem antecedentis, non potest non etiam judicare de mortali secundum totam suam gravitatem, dum occurrit ejus materia nego antecedens, secundum id, quantum sufficit ad culpam venialem concedo antecedens.

468. Quæres tertio, an possit homo pollere pleno usu rationis circa unam materiam moralem, estò non polleat circa aliam.

Victoria apud Sanch. *D. 8. nu. 22* negat Sanch. verò *num. 23.* experientiâ, ratione, ac autoritate medicorum inductus affirmat, cum quo Respondeo affirmativè, quia potest quis esse liber in una materia morali, & non in alia, imò etiam in eadem respectu diversorum actuum, sic actus primò primi sunt nobis necessarii, at secundò primi etiam circa objectum idem sunt liberi: & Christus necessariò dependentèr à visione beatificamavit DEUM, liberè verò dependentèr à sci-

Y Y

à sci-

à scientia infusa, ergo potest idem homo in una materia morali habere libertatem, quin habeat in alia, sed deliret; potest enim ex vehementi imaginatione provenire delirium, ita ut ab ea dependeat in fieri, & conservari in certa materia, quin adsit similis imaginatio in alia materia aut potest quis ita in certa materia esse affectus, ut quoties de ea cogitat, talis affectus ita afficiat imaginativam, sicut afficit vehemens passio eripiens usum rationis, si enim ex turpi cogitatione & inde consequente appetitu in corpore excitatur alteratio, eadem verò comprimitur, dum evanescit cogitatio, cur non ex cogitatione de certo objecto oriri queat mentis everfio absque eo, quod evertatur circa alia objecta defectu dispositionis. P. Sanch. est testis oculatus de pastore, hunc in reliquis omnibus habuisse usum rationis, scivisseque mysteria Trinitatis, ac Incarnationis pro captu suo, & quantum erat necessarium pro usu Sacramentorum, quæ frequentabar, in hoc uno delinabat, quod timeret, nè cogereetur monachum induere: unde rogabat sibi dari Chirographum quo assicuraretur se nunquam compellendum ad monachatum.

Dices cum Victoria: principia universalialia moralia sunt æquè applicabilia circa omnes materias morales, ergo si est quis dispositus ad applicanda ea in una materia morali, etiam est dispositus in alia quavis.

Respondeo nego consequentiam, cujus falsitatem monstrat exemplum proximè allatum, & alia plura apud Sanch. nam pro diversitate impressæ imaginationis, diversa oritur alteratio, consequen-

ter dispositio, atque adeò contingit, licet ductum, aut Consilium peritorum sequatur in una materia, non in alijs consultandis.

Concluditur ex præmissis discursu eundem hominem posse mereri, aut demereri in una materia, quin sit capax meriti, ac demeriti in alia, ita Sanch. n. 24.

469. In fūno cum communi Theologorum, inter quos Vasq. cap. 2. contra Vict oriam aliósque Thomistas. Amicum de Actib. Hum. D. 23. num. 257, ex S. Th. 1. 2. quæst. 89. art. 6. posse esse peccatum veniale solum cum originali, quia per num. 467. prius potest illucescere usus rationis sufficiens ad veniale, antequam illucescat, sufficiens ad mortale; quid vetat in tali homine infidelitate primum peccatum veniale solum cum originali.

Respondebis cum Thomistis duo ob stare Primum est, quod homo primo tempore, seu instanti usuratio nis habeat præceptum se convertendi ad finem ultimum, nempe ad DEUM per actum amoris; si se convertit delect originale ante omne veniale, si se non convertit peccat mortaliter, proinde nunquam stabit veniale solum cum originali. Alterum est, quod decedens in originali cum solo veniali nullum haberet locum suæ pœnæ; non Infernum, quia hic est pro mortalibus personalibus; non Purgatorium, quia in eo recipiuntur soli amici DEI; non Limbum utpote destinatum pro solo originali; non finem Abrahamæ, nam hic erat locus pro solis iustis purgatis à suis peccatis ante passionem Christi.

Respondeo ad primum tale præceptum

ceptum gratis asseri, esseque contra praxim fidelium non instituentium pueros de ejus obligatione, estque ejus observantia moraliter impossibilis sine extraordinario lumine tunc perfectè cognoscendi, quomodo DEUS sit super omnia diligendus, nullusque cognoscit primum instans usus rationis suæ Pal. 1. p. tract. 6. D. 1. p. 4. num. 2. Sanch. lib. 2. Decal. cap. 35. num. 7. deinde et si discursu paulatim procedente deliberent circa nonnullas res, quarum fere per se est nota turpitudine, aut valde conspicua honestas, attamen adhuc non sunt capaces usus quoad alias altioris indaginis, & difficultis intellectus, quæ potius aliorum discursu, quam proprio ingenio addiscunt, uti observat Didacus Hurt. in Reformatâ Theolog. ad proposit. 6. Innoc. XI. Dissert. 5. c. 3. n. 18.

Urgetur: conversio, ut sit justificativa, ac sufficienter proponatur per actum fidei summa DEI amabilitas, & agnoscat amandi obligatio cum efficaci proposito nunquam eum offendendi, adhuc non sufficit, ut sit obligatio amandi absque ullâ dilatione, quia cum sit præceptum affirmativum, non obligat semper pro semper, & sæpe præcepta affirmativa anticipato cognoscuntur, antequam obligent, pro tunc determinatè; sic die Festo evigilantes cognoscimus præceptum audiendi missam, & tamen pro tunc non obligat.

Quare merito censet laudatus Didacus num. 21. Vasq. num. 6. & 10. verius non posse assignari positivè tempus fixum pro amore eliciendo sub principium usus rationis, sed potius negativè, nempe ut diu non differatur amor divinus,

postquam sufficienter est cognita obligatio amandi DEUM eo modo, quo intermedio vitæ tempore in longum non est differendus.

470. Respondeo ad secundum Thomistarum argumentum conformiter dictis num. 398. ad DEI providentiam spectare, ne ullus decedat in originali cum solo veniali, Vasq. cap. 2. in fin. Ubi etiam non reprobatur responsum Gabrielis concedentis in casu, quo fieret decessus in originali cum solo veniali levi aliqua pœna sensus aternum iri punitum. Idem sentit Amic. de Actib. Hum. D. 23. num. 275. assignans pro tali mortuo Limbum, ita ut hic sit communis decedentibus cum solo originali, aut in originali conjuncto cum veniali solo, sicut infernus est communis decessuris cum solis mortalibus, & decessuris cum venialibus conjunctis mortali.

Verum secunda hæc Gabrielis responsio displicet, cum probabilius sit peccata venialia etiam conjuncta cum mortalibus non puniri etiam per accidens pœne aternæ: hujus dedi rationem in tract. de Peccatis num. 223. quod venialia ex natura sua stent cum DEI amicitia, consequenter sit contra eorum naturam inducere aternam separationem à DEO.

Quod Adversarij dicant non esse contra naturam peccati venialis levi pœna in aeternum castigari per accidens, nempe propter conjunctionem cum mortali irremissio. Contra est, quod veniale ex conjunctione cum mortali non evadat gravius, cum veniale justis, & peccatoris ceteris paribus in nullo differant, ergo

nec conjunctum potest æternum puniri.]

Instabis quamdiu manet reatus culpæ, manet reatus pœnæ, hic enim est proprietas consequens ad reatum culpæ; essentia autem nequit stare sine proprietatibus; sed reatus culpæ venialis conjunctus originali est æternus, ergo etiam reatus pœnæ.

Respondeo tripliciter primò transmissa majori, nego minorem, etsi enim in inferno nulla dabilis sit satisfactio, hæc enim habet simul rationem meriti, dabilis tamen est satisfactio, quæ in eo differt à satisfactione, quod hæc debeat esse voluntaria, aut amicabiliter, bonoque animo acceptari, neutrum poscit satisfactio, sed sufficit physica tolerantia pœnæ, unde reus etiam iniquissimo animo sustinens pœnam satisfactitur, quia habetur finis satisfactio sine patientia tolerantia, nam ejus finis est, ut vel Reus, vel alius à peccato absterreatur, aut iniquitas Rei dolore castigetur, sed ad nullum horum finem est necessaria voluntaria acceptatio.

Data condigna satisfactio pro reatu culpæ venialis, cessat etiam ipse reatus culpæ, ut patet à paritate venialium, cum quibus decedunt justis, quæ post condignam satisfactio cessant in esse culpæ in purgatorio.

Respondeo secundò distinguendo majorem, quamdiu manet reatus culpæ, manet reatus pœnæ solvendæ aut solutæ concedo majorem, manet reatus pœnæ semper solvendæ nego majorem.

Ratio, quòd semper maneat reatus, seu dignitas ad pœnam proportionatam culpæ, quamdiu hæc durat, non est au-

tem pœna culpæ levi proportionata æterna, seu nova, & nova semper infligenda. Et minore transmissa, nego consequentiam.

Juxta hanc responsionem per totam æternitatem manet dignitas ad pœnam temporalem infligendam, estò hæc per totam æternitatem nequeat infligi: sicut DEUS semper manet potens producere hesternam durationem essentialiter affixam diei hesternæ, estò nequeat eam producere pro quovis momento æternitatis.

Respondeo tertio negando majorem ad probationem qua dicitur, quod reatus pœnæ sit proprietas culpæ velut suæ essentia, essentia autem non sterit sine proprietatibus. Ad hoc dico id esse verum de passionibus, seu proprietatibus physicis, secus de moralibus ut patet in matrimonio, cujus proprietas est obligatio reddendi debitum, & tamen hæc obligatio potest cessare manente essentia matrimonij, ut si alter conjux adulteretur, vel si conjuges liberè mutuam faciant cessionem juris petendi debitum, unde ejusmodi proprietates morales sunt conditionatæ, ut in casu proximo, nisi adulterium fiat, aut conjux cedat juri suo, adhuc modum reatus pœnæ est conditionalis passio culpæ venialis, nempe quamdiu non fuerit perfoluta pœna, ea verò perfoluta cessat reatus pœnæ.

Pallavicinus sequens sententiam Sorarij. Vasq. &c. contra Scotistas quorum est mea sententia exposita proximis tribus responsis.

Opponit etiam paritatem à bono opere factò à justo, quod etsi minimum sit, evadit dignum præmio æterno; ergo

ergo etiam peccatum omne veniale commissum ab inimico DEI fit dignum pœna aeterna.

Respondeo esse disparitatem, quòd omnis actus bonus justus sit opus amici DEI, atque ad eò est dignum præmio, quod correspondet amico DEI, quale est solum augmentum gratiæ, & conse-

quenter, gloriæ aeternæ. Econtrà non omne opus malum est opus formaliter inimici, aliàs etiam veniale faceret subiectum formaliter inimicum, augeterque inimicitiam, quod repugnat, cum solius mortalis sit mereri inimicitiam, aut hujus incrementum.

§. V.

An libertas sit perfectio naturæ rationalis, & quænam sint ejus impedimenta? ubi incidenter opportunè quædam de statu naturæ, & gratiæ inferuntur.

471. **L**iberum sumitur dupliciter; uno modo in actu primo: & sic spectat ad naturalem perfectionem voluntatis, hæc enim perfectio convenit illi necessariò, ac naturaliter, seu natura sua; siquidem est voluntati necessaria potentia libera libertate etiam à necessitate per explanata à num. 447. Contra Jansenistas eamque formaliter inesse tali voluntati efficaciter monstravi num. 459. Alio modo sumitur liberum in actu secundo, seu pro libertate operationis, hoc modo liberum non est voluntatis perfectio naturalis, seu illi necessaria, sed est perfectio moralis, quia voluntati convenit, non ut est naturale sed ut morale agens, Amic. tom. 3. de Actib. Hum. D. 12. num. 16. idcirco voluntas habet duplicem modum operandi; unum naturalem, quo perficitur intra ordinem naturæ; alium liberum, quo perficitur

intra ordinem moris, & sic voluntas fundat duplex genus perfectionis; unum naturalis, alterum moralis, sicut intellectus qua speculativus fundat perfectionem naturalem, quæ verò practicus & directivus, est fundamentum perfectionis moralis.

Naturalis voluntatis modus operandi fit cum determinatione ad unam partem, hic modus operandi rationalis naturæ, inquit Vasq. 1. 2. D. 23. nu. 22. est communis cum brutis, ratione cujus dicitur voluntas appetere quædam ut natura, id est, naturaliter, S. Th. 1. 2. quest. 10. art. 1. Alter modus voluntatis operandi est cum indifferentiâ, seu cum libertate à necessitate, hic modus operandi est necessarius, ut opera nostra sint meritoria, & demeritoria, ut evicimus à num. 447. proinde est fundamentum totius generis moris, sine hac liber-

libertate nullus actus potest esse moraliter bonus, aut malus.

Iste modus operandi est proprius naturæ rationali, utpote non communis naturalibus agentibus; proprius, inquam, quia talis soli naturæ rationali comparatione aliquorum objectorum convenire potest, ut mox patebit.

Libertas operationis, seu in actu secundo est perfectio operantis non absolute, sed comparative, nimirum operari liberè, seu cum indifferentia non est major perfectio, quàm voluntatem necessariò operari respectu cujuscunque objecti, sed respectu alicujus, sic respectu objectorum creatorum, in quibus potest apprehendi ratio boni, & ratio mali, est major perfectio, quod voluntas talia possit ita amare, ut possit etiam non amare. Econtrà si objectum perfectissimum carens omni malo proponatur perfecta cognitione, qualis est visio DEI, non spectat ad perfectionem voluntatis liberè amare DEUM, & non amare, sed major est perfectio voluntatis necessariò amare DEUM sic propositum cognitione clara, ac perfecta cum tunc appareat omnis, & perfecta ratio boni econtra quòd in via liberè ametur, oritur ex imperfecta cognitione, quæ ita representatur obscurè, ut in eo, aut in amore ejus possit apparere ratio mali, idcirco bonitas DEI imperfectè proposita relinquit voluntati indifferentiam ad amorem, & non amorem, & ad odium.

472. Expediã primâ parte §. transeo ad secundam, in qua inquiritur de quibusdam, an libertatem impediãt. Quares primò, an suppositio causalis,

sive antecedens tollat libertatem: nomine autem suppositionis causalis, & antecedentis intelligitur illa, quæ independenter à voluntate nostra posita necessariò ponitur actio voluntatis: quod dupliciter potest accidere. Primò si DEUS se ipso nihil imprimendo voluntati hanc ad operandum abripiat, hæc necessitas antecedens est increata. Secundo si DEUS infundat voluntati aliquod principium creatum necessitans ineluctabiliter voluntatem ad operandum, & hæc est necessitas creata. Ex his colligitur, quòd suppositio causalis, & antecedens sit idem, ac necessitans antecedens explicata *num. 448.*

Respondeo affirmativè contra Calvinistas, & Lutheranos qui *per n. 451.* contendunt voluntatem nostram in omni actione, sive bona, sive mala per divinum impulsum extrinsecum voluntati determinari, quin hæc possit resistere. Item est contra Thomistas volentes ad omnem operationem nostram præimmitti, seu imprimi voluntati creata ante omnem actum voluntati creata liberum qualitatem aliquam, seu motionem talem, quæ nunquam suo effectu carere possit, est enim cum hoc infallibiliter, ac essentialiter connexa.

Probatum ex dictis libertas activæ indifferentiæ est facultas, sive potentia, quæ positis omnibus ad agendum requisitis in sensu eorundem composito potest operari, vel non operari *per num. 450.* sed hanc tollit omnis suppositio causalis, seu antecedens proximè influens tam increata, quàm creata, major est ibi probata & à *num. 552.* ad *num. 458.* ex Script. Trid. & S. Aug. demonstrata, novaque

væque ratione ac refutatione Jansenistarum solidè confirmata.

Confirmatur. Quando ad aliquod antecedens in nostra potestate non constitutum sequitur necessariò consequens, hoc est extra nostram libertatem, unde D. Anselmus, & Aug. vocant necessitatem antecedentem quæ facit rem, consequentem verò, quam res facit, consequitur enim ad suppositionem consequentem, id est, talem, quæ pendet ex usu nostræ libertatis, sed suppositio causalis, tam Calvinistica, quam Thomistica est antecedens in nostra potestate non constitutum, & ad hoc necessario sequitur operatio bona, aut mala; ergo hæc est extra nostram libertatem. Hoc argumentum fusè deduxi in *tr. de Gratia à num. 93.*

Respondent aliqui argumentum concludere de suppositione causali antecedente per modum necessarij, non verò si supponatur per modum lenientis, conformantis, & dulciter prædeterminantis, qualem asserunt Thomista, secus Calvinista. Contra est suppositio antecedens proximè influens in actum ita trahit voluntatem, ut ei nequeat resistere, quòd non est lenire voluntatem, sed abripere in consensum.

473. Quæres secundo an prædeterminatio divina efficax actus boni adimat libertatem voluntati respectu actus prædeterminati. Respondeo negativè; est autem prædeterminatio efficax divinum Decretum, quo DEUS, postquam vidit e. g. Petrum consensurum Auxilio Divino de se indifferenti ad consensum, & dissensum, ac excitanti eundem ad consensum, si daretur Petro, absolutè decernit consensum

Petri conditionatè prævisum sub auxilio præfato, antequam ille consensus Petri sit absolutè futurus, ac ex hujus intentione etiam absolutè decernit suum illud auxilium de se indifferens, sed hoc absolutum Decretum non tollit voluntati libertatem ad consensum absolutè prædeterminatum, quia hoc decretum non est suppositio causalis, & antecedens proximè, ac independens ab omni nostro libero consensu, nam dependet à scientiâ conditionatâ, per quam vidit DEUS Petrum liberè consensurum tali Auxilio, si id DEUS daret Petro dependet à scientiâ conditionatâ, hæc dependet à libero consensu Petri conditionatè prævisum sub eodem Auxilio; ergo sicut Petri consensus potuit à Petro impediri per liberum dissensum sub eodem Auxilio, ita potuit impediri scientiâ illa conditionata consequenter etiam prædeterminatio absoluta efficax consensus Petri.

Hæc conditionata existentia intermediat inter scientiam simplicis intelligentiæ, quâ videt DEUS necessariò possibilitatem præfati Auxilij, & possibilitatem consensus Petri sub eodem Auxilio, & inter scientiam visionis, quâ absolutè videt contingentem existentiam absolutam tum Auxilij, tum consensus Petri, hinc dicitur media inter utramque, consequens quidem ad simplicem intelligentiam, antecedens verò ad visionem non tempore, sed signo aliquo pro eodem tamen tempore.

Prædeterminatio efficax asserita à Doctoribus universis Societatis est etiam antecedens actum prædeterminatum absolutè futurum, siquidem est causa, cur ponantur absolutè omnia principia in actum præ-

prædefinitum influxura, non tamen est causalis immediatè, ac proximè influens in actum prædefinitum, sed conditio applicans causas proximas illius; idcirco non impedit libertatem actûs prædefiniti, quia hujus principia influentia omnia manent indifferentia, hæc per se immediatè influunt; secùs prædefinitio, utpote per accidens se habens respectu consensûs prædefiniti, connectitur quidem cum hoc essentialiter connexionem non antecedente immediatâ sed remotâ impedibili à voluntate Petri, uti explicatum est.

474. Quæres tertio an stante iudicio indifferente ex parte intellectus explicato *num. 463. & seq.* possit tolli libertas à suppositione aliquâ causali antecedente increatâ, aut creatâ, de quâ relege *num. 472.* Respondeo affirmativè cum Dequiros *de anima D. 88. n. 12.* Probatur, quia stante hoc iudicio nihil obest quò minus DEUS voluntatem sine immisâ prædeterminante qualitate per se, & immediatè abripiat voluntatem in consensum, quò fieret negando eî concursum ad actum oppositum e.g. malum & relinquendo concursum ad actum bonum cum determinatione ad individuum, tunc enim, si pura omissio est impossibilis, voluntas necessitatur ponere actum bonum determinatum, si autem pura omissio est possibilis, adhuc perfectò Deus Dominio non est negandum, quò minus cogat voluntatem ad actum bonum per specialem suâ omnipotentia applicationem. Secundò cogi potest voluntas immisâ qualitatem Thomisticam, ita Raynaud. *Discipl. Mor. dist. 1. num. 275.* Ratio, quia stante iudi-

cio indifferente potest voluntas efficaciter se inclinare per imperium efficax ad unam partem, ergo etiam potest efficaciter trahi per imissionem qualitatis physica, particula causalis voluntas enim non solù trahitur per qualitatem vivam, seu objecti cognitionem, sed etiam per mortuam, ut patet in habitu acquisito ex actibus frequentatis malis, aut bonis, ergo potest dari qualitas mortua ita voluntatem inclinans, ut ei non permittat indifferentiam activam.

Quomocûnque tamen DEUS impediât libertatem, potest solùm impedire libertatem proximam definitam *num. 450.* non autem remotam, hæc enim est ipsa natura voluntatis rationalis, quam DEUS nequit impedire, sed duntaxat agere contra ejus exigentiam, vi cuius exigit comprincipia libera.

475. Quæres quartò an divina præscientia, quâ DEUS præscit actus nostræ voluntatis futuros tollat horum libertatem, Ratio affirmandi est, quòd præscientia, quâ DEUS videt actus nostros voluntatis futuros sit infallibilis, sed si est infallibilis, est essentialiter connexa cum absolutè futura actuum existentia, si autem est essentialiter connexa cum absoluta existentia actuum futura, hæc nequit esse libera in sensu composito præscientiæ, aliàs voluntas posset actus absolutè prævisos impedire, eisque impeditis reddere præscientiam DEI fallibilem. Unde Machumetes, Wicleffus, & alij dicunt tollere libertatem. Pro decisione sequentia prænotanda sunt.

Primo quodvis objectum antecedit aliqua prioritate rationis præscientiam sui speculativam, uti disertè docet S. Aug.

ad lit. de gen. Ratio quia scientia speculativa non facit suum objectum, sed est merus ejus intuitus, & ideo ut sit ei conformis, seu vera aliquantulum, illud præsupponit non tempore, sed signo aliquo rationis, idque eruitur ex locutionibus causalibus, sic falsissimum est rem esse futuram, quia præscitur: contra est verissimum eam præsciri, quia est futura, ut loquuntur PP. apud Raynaud. n. 337.

Patres igitur infallibilitatem præscientiæ divinæ deducunt ex futuritione rei præscitæ, non tanquam ex causâ physicâ, seu causâ essendi, quasi futuritio objecti physicè influat in divinam præscientiam, hoc enim est impossibile, sed res futura est objectum formale motivum præscientiæ divinæ, nomine autem objecti formalis intelligitur id, quod potentiam vitalem determinat ad actum non physicè, seu per aliquid potentiæ impressum, sed intentionaliter, sive objectivè motivè, ita Izquierdo *de DEO D. 23. num. 172.* vel ut loquitur Dequiros *de DEO D. 37. num. 8.* formale objectum est id, quod est ratio assentiendi scienti, seu est id, quod pro ratione veritatis cognita redditur.

Unde illi Patres, qui negant res sciri, quia sunt futuræ, solum negant Divinam præscientiam physicè causari à suo objecto aliunde etiam reali Duratione objectum non præcedit præscientiam DEI, uti est certum, ergo præcedit duntaxat prioritare rationis tanquam præcisè terminus, & objectum determinans.

Nota secundò futura absoluta libera creata importare concretum, cujus subiectum sunt actus nostri liberi, forma ve-
R. P. Karch, Diff.

ro est eorum futuritio, in quo autem sita sit hæc futuritio est una ex maximis controversiis inter Thomistas, & Societatis nostræ Doctores; Illi contendunt nihil esse distinctum à Decreto Divino absoluto, & efficaci, quo Deus absolute ex parte actus, & objecti dicat ab æterno: volo, ut tali instanti Petrus me meritorie amet, hoc Decretum essentialiter connexum est cum existentia actus amoris Petri: unde secundum Thomistas futurum est, quod est determinatum in causâ, nempe Decreto Divino ad habendam existentiam pro Duratione sequente; proinde juxta illos futuritio est suppositio causalis, & antecedens jam rejecta utpote evertens libertatem *per num. 472.* Præter hanc futuritionem causalem, seu antecedentem nullam aliam admittunt Thomistæ.

Doctores verò ferme omnes Societatis agnoscunt futuritionem formalem estque ea, à quâ res dicitur futura in se, estque nihil aliud, quàm ipsa existentia rei in tempore, quod est posterius præsentem, in quo, & ex quo res denominatur futura, quia per id de præsentem est, & dicitur futura, per quod res erit existens in se tempore sequente, est enim impossibile rem in se existere e.g. cras, quin hodie sit futura, ergo eadem forma, quæ rem pro cras denominat præsentem, hodie, pro tempore antecedente denominat futuram, sed res quævis dum est, per suammet existentiam dicitur præsentem, ergo per eandem pro tempore præcedente dicitur in se futura.

Sed cum nihil creatum possit esse futurum independentem à Decreto DEI libero id decernente, ultra futuritionem

formalem agnoscunt Doctores Societatis etiam causalem indistinctam partialiter à Decreto Divino, non Thomistico proximè exposito, sed indifferente ex se ad utramque oppositorum partem, unde quòd in actu secundo jungatur potius cum hoc extremo e. g. amore DEI, quàm cum opposito, determinatio provenit à voluntate nostra, & ideo futuritio causalis actus liberi nostri est etiam partialiter determinatio nostræ voluntatis.

Colligitur primò quòd formalis rei futuritio non sit aliquod esse, quod nunc, antequam res producat, sit, & fuerit ab æterno, ita S. Aug. *Lib. II. Confess. c. 18. & 20.* quia nullo est opus distincto ab eo (quòd postea erit actuale) prout connotante tempus antecedens, in quo nondum est, & postmodum erit.

Colligitur secundò futuritionem rei esse æternam, quia res dicitur futura antequàm actu sit, sed quodvis instanti anteriori sine fine à parte ante res actu non est, & postmodum erit, ergo tota antecedente æternitate est futuritio.

Nota tertio, possibilitas rerum est aliquo signo rationis prior futuritione rerum, quia antequàm DEUS se determinet ad causandam rem, hæc est possibilis, quæ tamen pro illo signo nondum est futura, futuritio enim absoluta supponit Decretum Divinum absolutum velut causam sui partialem, ut proximè dictum juxta principia Scholæ Societatis. His prænotatis.

477. Respondeo ad quæsitum quarum negativè, est de fide etsi infallibiliter cognoscat actus nostros futuros libe-

ros ex illo Daniel. 13. *DEUS qui nesci omnia antequàm fiant.* Ratio est, quia futuritio actuum nostrorum liberorum prioritate rationis præcedit præscientiam sui speculativam, nempe scientiam visionis Divinæ (hac enim videt omnia absoluta contingentia futura) ergò prius ratione est actus nostros esse liberè futuros, quàm illos prævideri, ergo prævisio non adimit jis libertatem, sed supponit *per num. 476. vers. nota tertio.*

Quare prævisio ad rem futuram se habet, ut visio ad rem præsentem v. g. mea visio ad Petri Sessionem, ergò sicut mea visio est posterior Petri Sessione, nec est causa illius, ita prævisio, qua DEUS ab æterno prævidit actus nostros liberos, non est horum causa. Et sicut Sessio ex Petri ex suppositione, quòd semel sit, est necessaria necessitate consequente, & ideo mea de illa visio est infallibilis, & necessariò vera, ita futuritio actuum nostrorum liberorum ab æterno fuit necessariò necessitate consequente non orta ex præscientia, aut Decreto Divino, sed ex ipsa existentia, quam DEUS ab æterno præcivit à nobis liberè ponendam pro certa temporis differentia, pro qua actus nostri liberi illam in se prævidebantur habituri, ergo pro illa temporis differentia, etsi actus nostri liberè existant, non tamen possunt non esse pro tunc, quando sunt: *Ex quo enim est, inquit S. Th. q. 2. de veritate contingens, non potest non esse, quando est, quia omne quod est, necesse est esse: unde non sequitur, quòd scientia DEI fallatur, sicut visus meus non fallitur, dum vi-*
deo.

deo Petrum sedere, etiamsi sit contingens.

Ex his evanescit ratio affirmandi allata initio *num. 475.* connexio enim, quam habet præscientia DEI in esse infallibiliter præscientis nequit tollere libertatem, cum illam præsupponat, & licet in sensu composito præscientiæ hæc nequeat impediri, reddique fallibilis, poterat tamen impediri, nè unquam existeret in DEO præscientia hæc visionis in esse visionis, poterat enim impediri existentia actuum liberorum, quæ impedita nunquam fuisset in DEO scientia visionis in esse visionis existentia eorundem; est enim denominatio coalescens ex entitate absoluta scientiæ divinæ, & ex existentia actuum liberorum. Hinc scire contingentia non est perfectio simpliciter simplex, cum possit esse DEUS, quin sciat contingentia, ut si hæc non existant, est tamen perfectio simpliciter simplex posse contingentia scire.

Dices quod DEUS præscit, necessarium est eventurum, sed DEUS præscit actus nostros eventuros e.g. peccata Petri Christum negantis, & Judæ eundem prodentis, ergo peccata Petri, & Judæ sunt necessario eventura.

Richardus Armacanus 20. annis laboravit in dissolvendo hoc argumento, cujus varias solutiones recenset Raynaud. *Discip. Mor. Dist. 2. num. 348.* solutio est facilis ex præmissis. Major Syllogismi est vera de eventu necessario necessitate consequente, id est, de necessitate ex suppositione voluntatem nostram consequente, secus de necessitate antecedente, sive non supponente liberam no-

stram determinationem. Et concessa minori consequens distinguitur, ut major: peccata Petri, & Judæ sunt necessario eventura necessitate consequente concedo consequentiam, necessitate antecedente, nego consequentiam.

478. Quæres quinto an appetitus sensitivus impediatur libertatis usum. Respondedo negativè, quamdiu non opprimit cognitionem de se indifferentem ad esse liberum, est de fide contra Calvinum, & sequaces ejus. Probat *ex Gen. 4. sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius*, ita DEUS locutus est Caino, consequenter post lapsum. Admitto tamen voluntatem inflammari ardente igne concupiscentiæ, voluntas enim cum non feratur in objectum, nisi dependenter ab intellectu, hic autem sensibile objectum proponit dependenter à phantasia, seu ab imaginatione, hæc vivaciter representans sensibile bonum inflamat appetitum, flamma hæc gliscens per corpus allicit pariter voluntatem ad amplexum ejusdem objecti, ita tamen, ut voluntati maneat liberum consentire.

Unde appetitus sensitivus non directè, & per se, sed indirectè movet voluntatem ex parte objecti, quatenus idem objectum, in quod fertur appetitus sensitivus, facillè etiam ab intellectu judicatur ut conveniens voluntati, nam appetitus sensitivus immutat Corpus illud alterando, ac diversimodè disponendo, unde fit, ut stante tali dispositione objectum proponatur, quod ante passionem non apparebat tale, quapropter dixit Aristoteles 3. *Eth. 4. qualis unusquisque est, talis ei finis, seu bonum videtur*, id est, unicuique videtur bo-

num, idque melius, ad quod potissimum inclinatur dispositio naturalis, sive complexio, vel habitualis, seu contracta mala consuetudo, relicta nihilominus potestate voluntatis in oppositum.

Admitto secundò fieri posse, ut sit tanta passionis vehementia, quæ omnino species perturbet in phantasia & exinde in intellectu, quo casu intellectus fit impotens elicere cognitionem necessariam ad libertatem; & voluntas tunc non est formaliter, & proximè libera, non quasi passio vicerit Dominium voluntatis, sed quia passio impedivit cognitionem sufficientem, quæ est unum ex principijs essentialiter constituentibus actum primum proximum liberum.

479. Quæres sextò, an habitus acquisitus possit ita intendi, ut voluntatem necessitet. Affirmat Olkot. *in 1. q. 3. Art. 3.* Respondeo negativè cum Raynaud. *num. 297.* ex certa sententia. Probatur: habitus acquisitus non præmover voluntatem ad agendum, sed hanc ad agendum faciliat, supposito quòd se voluntas determinet ad agendum, sed hoc ipso habitus nequit intendi intensiōne necessitante voluntatem, ergo.

Dices crescente intensiōne habitus v. g. intemperantiæ crescit pariter difficultas eliciendi actus temperantiæ, ergo potest hæc difficultas augeri, donec vincat voluntatis indifferentiam. Respondeo concessio antecedente, nego consequentiam, quia intensiō habitus nequit esse nisi finita, siquidem virtus ejus passiva, & sustentativa, nimirum anima etiam est finita, ergo resistentia orta ex habitu intemperantiæ nequit, nisi finitè

resistere voluntati ad eliciendum actum temperantiæ.

Deinde resistentia hæc non est tanta, quanta est habitus intensiō, ex quo resultat, quia resistentia orta ex qualitatibus non crescit Arithmeticè juxta mensuram, ac intensiōnem qualitatis, ut patet in primis qualitatibus, quæ licet æqualiter sint intensæ, non tamen æqualiter agunt, & resistunt, Calor enim ut octo non resistit ut octo, aliàs nihil frigoris produceretur à frigore ut octo, quia frigus ut octo non haberet proportionem majoris inæqualitatis in agendo respectu calidi, ut octo se passivè habentis. Virtus autem voluntatis potens elicere actum oppositum temperantiæ est quidem etiam finita, est tamen ita finita, ut illa habeat proportionem majoris inæqualitatis, & ideo potest semper vincere resistentiam habitus oppositi vitiosi, nam virtus voluntatis est æquivoca, proinde potens æquivalere quàm plurimis gradibus habitus vitiosi resistentis, & ideo semper in agendo est fortior, quàm habitus in resistendo.

480. Dices secundò saltem in statu naturæ lapsæ habitus intensus vitiosus necessitat voluntatem ad malum, quia voluntas in hoc statu est stupefacta, & riget ad bonum. Est item corrupta, fauciata, debilitata, ac vulnerata, ut loquuntur Sancti Patres, apud quos etiam reperitur in communi illà generis humani clade quassatum, & amissum esse liberum arbitrium.

Solutioni quædam ex principijs Theologicis de statu naturæ & gratiæ opportunè prælibanda sunt, sine quibus solutio perfectè vix potest intelligi.

Primò

Primò esse de fide, quòd post peccatum Adæ liberum arbitrium minimè exinctum sit, sed attenuatum, & inclinatum, ita Trid. Sess. 6. cap. 1. & can. 5.

Secundò, est de fide quòd DEUS in statu innocentie creaverit hominem rectum juxta illud Ecclesiastici 7. *DEUS fecit hominem rectum.* Erat autem inquit S. Th. 1. p. q. 95. art. 1. in Corp. *rectitudo secundum hoc, quòd ratio subdebatur, rationi verò inferiores vires, & anima corpus: quamdiu enim ratio manebat subiecta DEO, inferiora ei subdebantur.*

Tertiò, est certum hanc subjectionem post lapsum non permanisise; unde sequitur, quòd subiectio appetitus sensitivi ad appetitum rationalem non sit proprietas, & quid connaturaliter debitum naturæ rationali etiam pro statu puræ naturæ.

Porrò status naturæ humanæ Theologicè sumptus est determinatus se habendi modus naturæ humanæ in ordine ad consequendum finem ultimum. Quando natura humana consideratur secundum nudas, & solas, omnes tamen perfectiones naturales, cum defectibus naturalem corporis constitutionem consequentibus, ut fame, siti, morbis, morte &c. sine omni sibi indebito, id est, sine ullo bono gratuito, & malo corruptivo naturæ, atque aded sine peccato saltem lethali, dicitur sic considerata esse in puris naturalibus, seu in statu puræ naturæ.

Quando natura ultra dictas naturales perfectiones habet perfectam subjectionem partis inferioris, seu appetitus sensitivi ad superiorem, seu appetitum rationalem, & hujus ad DEUM intra limites ordinis naturalis, vocatur status naturæ integræ, mediis inter statum puræ naturæ, & statum justitiæ originalis: quia de primo participat totum, quòd ille habet, de secundo verò participat præfatam subjectionem, quæ subiectio cum non fiat per gratiam entitativè supernaturalem (aliàs natura integræ egrederetur limites ordinis naturalis) sed naturalem, humanæ tamen naturæ indebitam, & ided dici potest hæc gratia supernaturalis quoad modum. Hic status fuisset debitus naturæ Angelicæ, si DEUS non elevasset Angelos ad finem supernaturalem. Unde status naturæ integræ dicitur, non quòd debita fuisset, seu connaturalis subiectio, sed quia hominem adjuvaret ad perfectam legis naturalis observantiam.

Si natura consideretur ut subiecta subiectione præfata ad DEUM, ut finem supernaturalem, proinde per gratiam sanctificantem cum reliquis donis infusis ac exclusionem omnis imperfectionis tam naturalis ut famis, sitis &c. quam moralis, seu culpæ, dicitur status justitiæ originalis, in quali fuerunt conditi primi nostri parentes.

481. Status naturæ, in quo consideratur homo privatus gratia, cæterisque donis supernaturalibus, cum continua partis inferioris, seu sensitivæ ad superiorem rebellionem, & aversionem mentis à DEO ut sine supernaturali, appellatur status naturæ lapsæ: à quo, si resurgat

per penitentiam, dicitur status naturæ per Christi gratiam reparata.

Reparatur autem quoad præcipuam partem amissæ justitiæ originalis, quatenus recuperat gratiam sanctificantem cum infusus habitibus sublativis infirmitatis, culpæ non autem recuperat dona, per quæ tollatur infirmitas concupiscentiæ, seu rebellionis inter appetitum sensitivum, & rationalem, nec impeditur mortalitas cum reliquis Corporis miseris, nec mentis cæcitas, seu ignorantia auferatur. Si demum homo post lapsum perseveret in peccato, dicitur status naturæ lapsæ non reparata.

Est igitur sexduplex status naturæ, nempe status naturæ puræ, naturæ integræ, innocentæ, seu justitiæ originalis, naturæ lapsæ, naturæ reparatæ, & naturæ non reparatæ.

Quod explicata subjectio non sit perfectio, ac proprietas naturæ puræ debita, est recepta cum cit. D. Th. sententia ita loquentis: *Manifestum est autem, quod illa subjectio Corporis ad animam, & inferiorum virium ad rationem non erat naturalis, alioquin post peccatum mansisset, cum etiam in demonibus data naturalia post peccatum permanserint. Unde manifestum est, quod & illa prima subjectio, qua ratio DEI subdebatur non erat solum secundum naturam, sed secundum supernaturale donum gratiæ.*

Quartò etsi natura humana per peccatum non amiserit naturaliter determinatè debita naturæ, consequenter quoad hæc non sit facta debilior, amisit tamen

ex bonis naturalibus determinatè non debitis magis proficua ad felicitatem naturalem, quæ naturaliter conferri potuissent, citra tamen miraculum etiam negari, unde natura pura cum istis fuisset robustior in naturalibus, quàm sit lapsa, & in hoc sensu per *num. 480.* dixit Trident. arbitrium liberum per lapsum esse attenuatum.

Hinc merito deducitur, quòd cum originale peccatum naturam fecerit indignam omni favore, è contrà nullum originale malum infecisset puram naturam, naturam lapsam magis subjici potestati dæmonum, servituti, eorumque tentationibus, quàm naturam puram, & ideo lapsa est debilior, quàm pura, quia hæc pluribus naturalibus munita faciliùs resistisset tentationibus, quàm lapsa.

482. Quintò in statu justitiæ originalis fuisset quoad omnes partes natura bene ordinata per *num. 480.* nunc per peccatum omnes vires animæ, seu potentiæ remanent quodammodo destitute proprio ordine, quo naturaliter ordinantur ad virtutem: hæc destitutio dicitur vulneratio naturæ ita S. Th. 1. 2. *quæst. 85. 3.* sic ulterius pergens, sunt autem quatuor potentiæ animæ, quæ possunt esse subjecta virtutum, scilicet ratio, in qua est prudentia: voluntas, in qua est justitia: irascibilis, in qua est fortitudo: concupiscibilis, in qua est temperantia. In quantum ergo ratio destituitur suo ordine ad verum, est vulnus ignorantia: in quantum verò voluntas destituitur ordine ad bonum,

num, est vulnus malitiæ: in quantum verò irascibilis destituitur suo ordine ad arduum, est vulnus infirmitatis: in quantum verò concupiscentia destituitur ordine ad delectabile moderatum ratione, est vulnus concupiscentiæ, nempe ad malum morale potenter incitantis.

483. Respondeo nunc ad argumentum num. 480. relatam negando assumptum. Ad probationem primam dico naturam lapsam stupere, & rigere hoc præcisè sensu, quod segnitæ voluntaria distineri se sinat ob difficultates, quas sentit postquam est destituta quibusdam bonis naturalibus ad naturalem felicitatem, ac subordinationem explicatam proficiis, non tamen naturaliter debitis ac etiam ob quatuor accepta vulnera proximè declarata; inde enim moritur, quòd difficultates sentiat in opere bono, uti & ob propensiones, à quibus allicitur in bonum sensibile virtuti oppositum, ita camen ut non sit supra ejus vires nativas excutere illum torporem, & suscitare vigorem, consequendi bonum ordinis naturalis.

Ad probationem secundam, quo sensu natura humana sit corrupta, sauciata, atque vulnerata, explicat S. Th. proximè recitatus, negatur autem libertas arbitrium esse amissum, sed arte-

nuatum per num. 480. & seq. Negatur ergo, quod sit corrupta corruptione perfectionis per se spectantis ad constitutionem naturæ humanæ, quia post lapsum naturalia determinate debita permanserunt per num. 481. vers. Quod explicata.

Et ut paucis complectar omnia: post lapsum natura humana dicitur corrupta, laesa, vulnerata &c. comparative ad naturam sanam sanitate supernaturali nimirum justitiæ originali, homo enim ista spoliatus per peccatum est infirmus, ac debilis propter propensionem ad bona sensibilia rectæ rationi adversantia, in quorum amorem frequenter, & facile labitur destitutus extraordinarijs præfidijs supernaturalibus, defectu horum præfidiiorum, quæ remoto peccato advenissent naturæ, status naturæ lapsæ est status infirmitatis, vulneris &c. ita communis Theologorum, de quibus vidè Valent. 1. 2. D. 6. q. 15. p. 1. & D. 8. quest. 5. p. 1.

Patres dicentes per peccatum esse amissam libertatem, loquuntur de libertate gratiæ, quæ libertas opponitur servituti peccati, secùs de libertate philosophica, seu à necessitate, quam sectarij per num. 451. fingunt per peccatum everlam.

§. VI.

Circa quæ objecta potest se voluntas liberè exercere?

484. **O**bjectum voluntatis est bonum & malum; hoc respectu actuum fugæ, se averſatorum, bonum verò respectu actuum prosecutionis: quemadmodum intellectus pro assensu habet pro objecto verum, pro dissensu verò falsum.

Quæres primò an voluntas sit libera libertate contradictionis, & contrarietatis ad amandum DEUM in statu viæ.

Respondeo primò amor DEI est in viâ liber libertate contradictionis, seu exercitij. Ratio eatenus amor DEI non esset liber libertate contradictionis, quatenus in DEO secundum se considerato nulla apparet malitia, aut defectus alicujus boni, sed hæc ratio non obstat, quia ipsum continuatum exercitium amoris non caret omni malitia, id est, disconvenientia, seu difficultate, parit enim defatigationem, & nequit satiare appetitum; ergo potest voluntas suspendere amorem aut actu reflexo nolle amorem. Confirmatur. Cognitio abstractiva in viâ proponit valde imperfectè DEI bonitatem, sed hoc ipso hæc nequit necessitare voluntatem ad amorem DEI.

Respondeo secundò, voluntas nequit esse libera libertate contrarietatis ad amandum DEUM secundum se spectatum, at bene si spectetur, ut est causa plurimum effectuum molestorum voluntati,

ut suppliciorum, aut calamitatum etiam non præsupponentium culpam, ut morborum, bellorum, famis, &c. Ratio primi, quod nullum objectum bonum representatum voluntati ut bonum plenissimum sine omni malo positivo, aut privatione alicujus boni potest odio haberi, bonum enim ut bonum est, odio haberi non potest, sed DEUS secundum se spectatus est bonum plenissimum sine omni malo positivo, aut privatione alicujus boni representatum, ergo nequit odio haberi, sed si non potest odio haberi, voluntas non est libera libertate contrarietatis ad amandum DEUM; ergo.

Ratio secundæ, quod quidquid representatur sub ratione mali, possit odio haberi, sed DEUS ut malorum vindex, aut ut est causa plurimorum effectuum molestorum, potest representari, & apprehendi ut malus, qualiter apparet damnatis, & pluribus peccatoribus DEUM blasphemantibus.

485. Quæres secundò, an, & qua libertate se voluntas nostra liberè exerceat circa bona creata. Respondeo nullum bonum creatum amari necessariò quoad exercitium, quia aut est mixtum malo, & sic potest etiam odio haberi, proinde non amari aut est bonum mancum, id est, carens aliquo genere, aut specie boni, & ideo amor ejus suspendi.

Re-

Respondeo secundò, objecta habentia bonitatem cum admixta malitia possunt amari liberè libertate tam contradictionis, quàm contrarietatis.

Respondeo tertio, prædicata creata, quæ nostro modo concipiendi præcindunt à suis positivis imperfectionibus, & sic evadunt perfectiones simpliciter simplices, qualia sunt prædicata in nobis reperibilia, quæ de DEO formaliter prædicantur, ut esse, vivere, intelligere, velle &c. amari possunt libertate tum exercitij, seu contradictionis, ut constat ex dictis, tum specificationis seu contrarietatis. Raynaud. *Discipl. mor. dist. 2. à num. 185.* contra alios, probatur quia hujusmodi perfectiones non sunt summum in se bonum, sed positivè finitum, ergo habent defectum, seu carentiam alicujus boni, sed hæc carentia habet sufficientem mali rationem ad sui odium, sicut carentia mali habet sufficientem rationem boni ad sui amorem, ut patet in infirmis appetentibus carentiam doloris, quam non appetent, nisi esset bona, carentia autem doloris est carentia mali, ergo carentia mali habet sufficientem rationem boni, ergo etiam carentia boni habet rationem mali.

Dices certum est dari in voluntate motus primò primos de objecto bono creato, hi sunt necessarij necessitate exercitij, ergo voluntas saltem per aliquos actus amat necessariò bonum qua talè necessitate exercitij. Respondeo distinguendo minorem, sunt necessarij necessitate exercitij vi sui objecti nego minorem, defectu cognitionis sufficientis ad libertatem concedo minorem, distinguo etiam consequens, per aliquos actus vi sui

R. P. Karch, Diss.

objecti amat necessariò nego consequentiam, defectu cognitionis sufficientis ad libertatem concedo consequentiam.

486. Quæres tertio, an ex duobus finibus propositis possit voluntas liberè amare libertate contradictionis finem inefficaciùs propositum, saltem si sit melius bonum. Respondeo affirmativè cum Mauro *hïc quæst. 19. num. 26.* & communi apud Amic. *hïc D. 9. nu. 11.* contra Vasq. *1. 2. D. 43. cap. 2. nu. 10.* probatur finis inefficaciùs propositus habet distinctam bonitatem à bonitate finis efficacaciùs propositi sed si sic, potest voluntas liberè libertate contradictionis amare finem inefficaciùs propositum in consortio finis efficacaciùs propositi, ergo. Minor probatur, major efficacitas, qua supponitur alter finis, non potest impedire; quò minùs finis inefficaciùs propositus voluntatem ad se alliciat, & hæc se determinet ad ejusdem intentionem, major enim efficacitas aliud esse non potest, quam ex vi propositionis finis magis inclinari, uti fit, dum finis unus præ altero proponitur cognitione intensiore, vel clariore, vel certiore, sed nihil horum potest impedire, quò minùs finis inefficaciùs propositus voluntatem ad se alliciat, & hæc se determinet ad ejusdem intentionem, nam constat, experientia nos sæpe illa approbare, & intendere, quæ clarissimè novimus repudianda secundum illud: *Video meliora, proboque, deteriora sequor.*

487. Quæres quartò an, dum fines duo aequali efficacitate proponuntur, uterque possit amari liberè libertate contradictionis. Respondeo affirmativè cum cit. Mauro *num. 28.* Soarez *tom. I.*

Aaa

Me-

Metaph. D. 19. S. 6. num. 13. contra
 Vasq. c. 2. probatur: quando duo fines
 proponuntur inæqualiter, uterque liberè
 libertate contradictionis potest amari,
 imò etiam libertate contrarietatis, dum
 unus eorum contrariatur alteri, ergo eti-
 am in duos fines æqualiter præcognitos
 potest voluntas ferri liberè libertate con-
 tradictionis, imò etiam contrarietatis,
 si unus est alteri oppositus, consequentia à
 fortiori tenet, quia dum uterque æquè effi-
 caciter proponitur, quisque alteri oppo-
 sito vi sua proportionis magis resistit,
 proinde magis ad se voluntatem allicit,
 quam resistat finis inefficaciùs propositus
 vi sua cognitionis fini efficacius proposito.
 Responsio subsistit etsi unus ex fini-
 bus pensatis omnibus sit bonum melius,
 aut æquale bono alterius finis. Ratio,
 quòd non sola fides, sed etiam ratio na-
 turalis iudicet, quòd hic, & nunc sit
 melius non peccare, quam peccare, &
 tamen sic iudicans est liber ad peccandum
 & non peccandum, juxta allegatum:
video meliora &c. ergo est in nostrà li-
 bertate minus bonum præferre majori,
 consequenter à fortiori id, quòd omni-
 bus perpensis est bonum æquale. Et
 cum per *num. 486.* finis inefficaciùs pro-
 positus possit amari liberè libertate con-
 tradictionis, sequitur, quòd etiam bo-
 num minus inefficaciùs propositum possit
 præ bono meliore efficacius proposito
 voluntas liberè eligere.

Hoc modo esse factum initium pec-
 cati, tam in Angelis quam in primis pa-
 rentibus benè probat Maurus *num. 29.*
 bonum enim, quòd peccando elegerunt
 fuit minus, ac ipsdem propositum inef-
 ficaciùs, quam bonum majus oppositum
 peccato nam quòd nobis proponatur in-

efficaciùs, oritur ex defectu perfectæ re-
 ctitudinis in intellectu propter vulnus
 ignorantia, & in voluntate propter vul-
 nus malitia, & ex imperfecta subiectio-
 ne appetitus sensitivi ad rationalem pro-
 pter vulnus concupiscentia: *juxta num.*
482. & seq. sed tam Angeli quam primi
 parentes præditi erant physica rectitudine
 tam intellectus, quam voluntatis, ap-
 petitùsque sensitivus in his fuit perfectè
 subiectus appetitui rationali *per num. 480.*
 Angeli autem carebant appetitu sensitivo,
 ergo tam Angelis, quam primis parenti-
 bus intellectus efficacius proposuerat ma-
 jus bonum in non peccare, quam minus
 bonum in peccare apparens. Ergo factum
 est peccati initium, quòd tam Angeli, quam
 protoparentes liberè se determinaverint
 ad aversionem à bono majore efficacius
 proposito, & ad conversionem ad minus
 bonum inefficaciùs cognitum.

488. Dices si efficacius cognove-
 runt bonum majus relucens in non pec-
 cato, & inefficaciùs minus bonum relu-
 cens in peccato, quomodo evenit, quòd
 non sint retracti à peccato per considera-
 tionem motivorum, quæ eos retraher-
 ebant à peccato?

Respondeo cum Mauro *num. 31.*
 eos caruisse cognitione perfectiore mo-
 tivorum retrahentium à peccato (defe-
 ctum hujus perfectioris cognitionis vocat
 inconsiderationem purè negativam) quam
 si habuissent, perfectiùs considerassent
 motiva retrahentia, proinde se non aver-
 tissent ab horum consideratione: defectu
 hujus converterunt se ad efficacius consi-
 deranda motiva non obediendi DEO,
 quam obediendi: Hæc libera conversio
 ad efficaciorè considerationem moti-
 vorum

vorum non obediendi præ consideratione motivorum obediendi vocatur à Mauro peccatum initiale, seu initium peccati (ante hoc intellectu nullus præcessit error, nec inconsideratio libera, seu privatio considerationis, sed pura negatio considerationis non libera sita in negatione alicujus cognitionis perfectioris, ut dictum est) exinde cœpit obscurari intellectus tam in Angelis, quam in primis parentibus, & sensim sunt prolapsi in errorem, vel inconsiderationem, qua apprehenderunt non inesse tantam peccati malitiam, quanta illis apparebat ante obscuratum intellectum, ex hoc demum errore, aut inconsideratione consummârunt, & compleverunt peccatum. Unde patet, quòd peccatum initiale commiserint sine omni errore, aut inconsideratione, at peccati consummatio facta est ex pravio, vel errore, vel inconsideratione. Caterùm ad peccandum non necessariò præcedit error, imò nec inconsideratio est necessaria, etsi hæc semper aut regulariter præcedat peccatum *per num. 194. & sequentes.*

Contra hoc si opponas scripturam: *errant, qui operantur malum. Prov. 14. v. 22.* Respondeo eam loqui de peccato consummato, nam ly operari malum indicat completum peccatum, ad quod per quosdam gradus pervenitur à primo gradu, quem diximus esse liberam aversionem intellectus à motivis à peccato retrahentibus.

Claudo hanc quæstionem cum communi Sanctorum Patrum, apud Bellarm. *tom. 4. lib. 3. de amissione gratiæ, & statu peccati cap. 6.* docentem ex ipsorum doctrina, quòd primi parentes ante

consummatum peccatum non solum erraverint, sed in hæresim sint delapsi, qualitatemque hujus hæresis ibidem exponit.

489. Quares quintò, an supposita efficaci intentione finis præcisè intendente consecutionem finis possit voluntas ex duobus medijs inæqualibus, ac incompossibilibus eligere liberè medium sufficiens, minùs tamen bonum, ac utile excluso utiliore.

Respondeo affirmativè contra cit. Vasq. *cap. 2.* probatur, si voluntati non imponitur necessitas eligendi medium utilius, potest hoc liberè præeligere neglecto medio utiliore, sed datâ etiam intentione efficaci præcisè intendente finis consecutionem nulla vi hujus intentionis imponitur necessitas voluntati eligendi medium utilius, sed cogit solum ad medium sufficiens, quale supponitur esse medium minùs utile, hoc enim, quod excludat medium utilius, non evadit simpliciter malum, sed duntaxat minùs bonum, & ad summum, est malum secundùm quid, quatenus excludit melius bonum, exclusio hæc omnino est mala *per num. 485.*, quia tamen ex parte altera est sufficiens ad finis consecutionem, fit, ut voluntas ejus electiva feratur in id, ut bonum est, non ut malum, quia non fertur in id ut comparatum ad bonum melius, sed in quantum est bonum sufficiens contra Vasq. *num. 12. & 13.*

Dices Philosophus 3. *Eth. 3.* ait, quod cæteris ex consultatione prætulimus, id eligibile est, sed id, quod est melius præferimus; ergo etiam id solum, est eligibile. Secundo electio sequitur

ad iudicium consultationis, sed istud nequit præluere electioni medijs minus utilis, intellectus enim consultando colligit illud tantum medium, quod censet melius comparando unum cum alio. Antequam diluatur obiectio enodanda est sequens quaestio.

490. Quæres sextò, an datâ efficaci Intentione finis illum citiùs, & securius obtinendi voluntas ex propositis duobus medijs inæqualibus quoad utilitatem possit liberè libertate specificationis eligere medium minus utile neglecto utiliore.

Respondeo Negativè, & in hoc casu amplector sententiam Vasq. cit. c. 2. probatur, medium quod efficax Intentio finis virtualiter excludit, non potest eligi, sed in casu proposito efficax intentio finis hunc citiùs, securius obtinendi excludit medium minus utile, nam virtualiter excludit, quidquid impedit, aut retardat finis consecutionem, sed medium in consultatione præjudicatum minus utile retardat finis intenti consecutionem, ut citiùs, & securius obtinendi; finis enim citiùs, & securius procuraretur per medium utilius, ut supponitur; ergo id, quod excludit hoc medium, retardat finis consecutionem, sed medium minus utile supponitur esse oppositum medio meliori; ergo est hujus exclusivum consequenter retardativum consecutionis finis.

Retinet quidem medium etiam minus utile etiam in isto casu suam bonitatem, & utilitatem, quia tamen est virtualiter exclusa per præfatam efficacem intentionem, eligi non potest. Unde

est disparitas inter duos fines inæquales; quòd propositio finis melioris non sit exclusio, virtualiter excludens propositionem finis minus boni, hujusque vim motivam.

Respondeo nunc ad duo argumenta sub finem num. 489. proposita. Et quidem textus Philosophi, uti etiam textus S. 7. ex 3. de Anima debere intelligi pro casu, quo finis citiùs ac securius obtinendus intenditur.

Ad secundum est eadem responsio, quia dum finis efficaciter intenditur citiùs, & securius obtinendus, hanc intentionem necessariò subsequitur consultatio comparativa mediorum, id est talis, quâ media inter se comparantur, ut deprehendatur optimum, hoc enim est virtualiter volitum in tali finis intentione, & ideo necessariò necessitate consequente superveniens electio eligit optimum: è contra quando finis præcisè efficaciter intenditur, subsequens consultatio non fit ex fine deprehendendi id, quod melius sit, & postea eligatur, sed præcisè, ut deprehendatur medium sufficiens, & ideo potest absolutè eligere ex pluribus etiam id, quod est minus utile, dummodo sufficiat. Ex hoc.

Deduco ex fortiori liberum esse voluntati inter plura media æqualia eligere quodvis illorum contra Vasq. num. 12. quia quodvis habet majorem vim allicienti in præsentia alterius æqualiter trahentis, quàm habeat medium minus bonum.

Confirmatur ex parte mediorum sunt omnia æqualia, ergo maxime congruit, ut voluntas sit activè indifferens ad alterutrum eligendum: dicere, quod
ferri

ferri. nequeat in ullum eorum est, contra quotidianam experientiam: quis enim credat famelicum videntem duos panes per omnia æquales mansurum in suspenso, quin valeat se determinare ad unum unius.

§. VII.

Quomodo voluntas potentias alias sibi subjectas habeat, easque moveat? Inde deducuntur quedam utilia corollaria, & de motibus primo primis.

491. **D**ominium, sive imperium unius in alium est duplex, unum est despoticum, sive herile, alterum politicum, sive civile; Despoticum est, cui is, qui subest, rebellare non potest, sed instar mancipij imperanti, veluti Domino parer. Politicum est, cui non possunt subditi se omnino opponere, sed nec omninò coguntur iussa exequi, sed more civium possunt rebellare, qualiter cives obtemperant suo Principi, nempe non ut mancipia, sed ut homines liberi alienæ jurisdictioni obnoxij, Unde Izquierdo *de DEO D. 35. num. 88. & 95.* ubi distinguit inter impericum politicum, & monasticum, hoc enim propriè tale ponit in iudicio de electione mediij purè intentiva movens ad electionem ejusdem mediij executivam, imperium verò politicum negat esse actum intellectus, sed voluntatis, quo subdito ab imperante distincto intimatur voluntas obligatoria, hoc autem spectat ad voluntatem. Ego Respondeo ex *num. 9.* cum obligare spectet ad voluntatem, intimare autem ad intellectum, imperium politicum includit utrumque actum.

Quæres primò, an intellectus despoticè, aut politicè subiaceat voluntatis imperio. Respondeo neutro modo subijci quoad apprehensiones omnino primas, quia apprehensio quævis simpliciter prima antecedit omnem profus actum nostræ voluntatis.

Quoad iudicia verò subjectus est politicè quoad exercituum, secùs quoad specificationem circa veritates evidentes; hæc secunda pars facillè probatur; voluntas enim non potest intellectum determinare ad dissensum, quando veritas objectiva evidenter apprehenditur, ergo intellectus quoad speciem iudicij circa evidentes veritates non subest despoticè voluntati, ut subest potentia locomotiva, cum hæc possit à voluntate cogi ad motum, qui sit potentia locomotivæ evidenter malus, è contra voluntas nequit determinare intellectum ad actum huic evidenter malum, uti est dissensus circa verum evidens.

Prima pars de iudiciis ostenditur: iudicia, vel sunt evidentiæ, & hæc, vel ex terminis apprehensus orta, ut assensus

primorum principiorum, vel sunt conclusiones ex illis evidenter deductæ, vel sunt judicia probabilia, sed in his omnibus intellectus politicè subjectus est voluntati quoad exercitium: de probabilibus concedunt omnes, de evidentibus etiam mihi in Philosophia probabilior visâ est affirmativa, quia veritas creata quantumcunque evidenter proposita est limitata, sed hoc ipso subest politicè voluntati ita ut omnis circa eam assensus queat à voluntate imperari, sicut nullum bonum creatum etiam evidenter propositum necessitat voluntatem quoad exercitium etiam secundum sententiam oppositam.

492. Quares secundò an actus sensus externi, & interni, potentia vegetativa, & progressiva voluntatis imperio subiaceant? Respondeo ad primum, & secundum, utrumque subijci indirectè voluntati; nam voluntas potest directè imperare clausuram sensus externi e.g. oculorum, his clausis impeditur in oculis visio, & per consequens etiam actus sensus interni producendus à speciebus quas actus visionis in sensu interno produceret.

Econtra neuter sensus quoad suos actus directè subijcitur voluntatis imperio, quia presente objecto, & sufficienter applicato sensu externo e.g. visu non est liberum voluntati impedire visionem eliciendam: & posito actu sensus externi v.g. visione colorati, necessariò excitatur, & producitur ab eodem actu species impressa de eodem objecto in sensu interno, quæ species, cum sit sufficienter applicata ad agendum cum sensu interno, hic velut potentia necessaria necessariò aget, elicietque actum internum phantasticum, quin possit à voluntate impediri,

Respondeo ad tertium actus potentia vegetativa non possunt directè dependere à voluntate, cum sumpto cibo non sit in potestate voluntatis, ut non convertatur in alitum, proinde solum indirectè subijcitur voluntatis imperio, quatenus potest imperari cibi sumptio, aut hæc liberè impedita impediri nutritio.

Respondeo ad quartum voluntati despoticè subesse potentiam progressivam, quia hujus gressu, nisi sit aliunde impedita, potest pro libitu uti. Motus tamen cordis, & articularum non sunt nobis arbitrarij, hi enim oriuntur à virtute peculiari pulificâ, quæ non dependet à voluntatis imperio. Idem est de pulsu cerebri, qui fit, aut ab innata cerebro motrice facultate, aut, quod verius est, à virtute motrice plurimarum articularum, quibus est cerebrum intextum, nam harum motus apparet efflato cerebro, seu cranio.

493. Quares tertio an appetitus sensitivus in suis operationibus, & quomodo subijcatur voluntati. Respondeo ex actibus appetitus sensitivi alij dependent à subitanea, & inimpedibili imaginatione, alij sequuntur ad imaginationem à voluntate inimpedibilem, hi dependent à voluntate, & à fortiori, qui directè imperantur à voluntate mediante imaginativâ, hi postremi directè subijciuntur voluntati, priores verò indirectè.

Loquendo de actibus consequentibus ad imaginationem inimpedibilem dico eos non subesse voluntati, quia dum objectum sensibile imaginatione apprehenditur, naturaliter, seu necessariò excitatur in appetitu sensitivo actus secundum qualitatem objecti. Sed ima-

ginatio non subest voluntati, uti supponitur; ergo nec actus appetitus sensitivi inde ortus.

Idem dic de actibus appetitus sensitivi illis, qui necessariò sequuntur ad certam corporis alterationem, & dispositionem independentem à nostra potestate: ejusmodi actus sunt motus carnis: quod si talis corporis immutatio liberè procuretur, ut si quis deliberate applicet phantasiam objecto sensibili cum prævifa humorum excitatione, ac exinde alteratione Corporis, tam hæc, quam motus carnalis ex ista secutus est liber voluntati in radice prima, nempe in imaginatione immediatè libera.

Ex his manifestum est, quòd appetitus sensitivus non instar mancipij, sive despoticè, sed politicè, sive instar civis duntaxat pareat voluntati. Ratio, quòd experientia constet appetitum sensitivum plures elicere actus à voluntate independentes: & quòd concitato semel appetitu, vel proposito ei primum objecto sensibili non sit in arbitrio voluntatis ita appetitum comprimere, ut non rebellet, seque opponat: & idèò quaritur Apost. Rom. 7. *Non quod volo bonum, hoc ago, sed quod nolo malum, illud facio.* Est ergo post peccatum appetitus exlex, & effrænis, ferturque præceptus allectus propositione objecti boni sensibilis velut esclæ suæ, cujus est appetentissimus.

494. Quares. quartò quomodo moveat voluntas potentias nempe intellectum, appetitum sensitivum, sensum communem, sensus externos, & potentiam motricem secundum locum? Prima sententia affirmat movere activè,

id est, activè concurrere ad proprias potentiarum operationes. Secunda attribuit voluntati motionem activam respectu solius motus progressivi, putat enim, quòd potentia motrix non sit activa, sed purè passiva, respectu verò cæterarum potentiarum sibi subjectarum concurrat duntaxat applicativè, seu eas applicando, ut hæc efficiant suas operationes, non tamen explicant, in quo fixa sit hæc applicatio. Tertia cum Vasq. 1. 2. D. 34. c. 3. negat activè concurrere, seu activè movere ullam potentiam à se distinctam, sed solum per suum imperium potentias præfatas applicare ad executionem operationum cuius propriarum.

Decisio dependet potissimùm ex *tr. de anima*, & quidem ab ea questione, utrum omnes actus tam materiales, quales sunt actus appetitus sensitivi, sensus interni, seu potentia imaginativæ, ac sensuum externorum, quam Spirituales, uti sunt omnes actus intellectus ac voluntatis, dependeant primò ab anima effectivè, secundò sustentativè: hæc autem quæstio dependet ab illa controversia, an potentia animæ realiter distinguantur ab anima, in qua controversia duæ sunt celebriores opiniones. Prima Scotistarum negantium realiter distingui, hos sequitur Arriaga. Ovied. &c. Secunda Thomistarum propugnantium realem distinctionem, horum vestigijs inhæret Soarez in *Metaph. D. 18. §. 3. à num. 16. Amic. de Angelis D. 8. à num. 23.* In Philosophia secutus sum, Scotistas, & licèt esset vera opinio Thomistarum adhuc animam debere esse principium partiale effectivum actuum tam

ram materialium, quam Spiritualium, imò & sustentativum non solum Spiritualium, sed etiam parziale actuum materialium, defendi cura Vasq. Arriag. Compt. Dequiros contra Thomistas. Ovied. & Hurtad.

In sententia animæ potentias realiter Identificante animæ certum est, quòd anima effectivè concurrat cum omnibus potentijs ad actus quosvis vitales etiam materiales. Proinde etiam voluntas utpote realiter eadem cum anima.

Difficultas itaque quæstionis quærtæ, ut sit controversa debet intelligi de voluntate tanquam de potentia realiter distincta ab alijs potentijs, de quarum subjectione respectu voluntatis differui primis tribus quæstionibus.

Respondeo nunc ad quæsitum quartum, primò nullam potentiam moveri activè à voluntate. Ratio est, quòd non sint multiplicanda principia effectiva sine necessitate, operationum, quas eliciunt reliquæ potentia à voluntate distinctæ, sed si voluntas cæteras potentias sibi subiectas moveret effectivè, multiplicarentur sine necessitate principia activa operationum, quas eliciunt reliquæ potentia à voluntate distinctæ, quia singulæ habent vim adæquatam, ac sufficientem ad exequendum imperium voluntatis applicantis singulas ad proprias cujusque operationes, ita ut ad omnes etiam effectivè saltem tanquam causa partialis anima concurrat, hæc enim est principale, ac substantiale vivens in homine, vivitque per omnium potentiarum actus vitales, sed non potest per eos vitaliter vivere, nisi eos efficiendo vitaliter, siquidem spectat ad essentiam vitæ actualis in-

fluxus actualis ipsius à principio vivente. Unde anima est principium activum universale, quia concurret cum singulis potentijs.

495. Respondeo ergo secundò voluntatem reliquas potentias movere duntaxat imperativè, seu per imperium, quo voluntas statuit, volo exercitium e.g. intellectus, sic enim movetur, ac impellitur, atque applicatur intellectus, ut se exercent circa hoc, aut illud objectum e.g. credito DEUM. Porò hæc applicatio fit tum directione intellectus proponentis modum, practicè applicandi potentias ad eliciendos harum actus, tum proprio actu illas ultimò ad opus applicando: sic dum voluntas decernit actum fidei, intellectus præluet ostendendo modum practicum credendi, voluntas demum per suum actum impellit eundem ad eliciendum actum fidei. Hic actus applicans voluntatis dicitur *usus activus*, quo posito mox sequitur operatio fidei in potentia intellectiva, idque ex vi radicationis potentiarum in eadem anima, quæ cum quavis potentia concurrat ad quosvis hujus actus, operatio verò ipsa executricis potentia dicitur *usus passivus*, quatenus respicit voluntatem activè utentem potentia circa hujus objectum hancque applicantem.

Unde cum non utamur fine, sed fruamur, usus non est de fine, sed de medijs, idcirco passivus usus non est quævis operatio, sed quæ medium applicatur ad finis consecutionem. Hujusmodi operatio est effectus potentia executivæ prout elicitur ab ipsa potentia, & est simul formalis passiva applicatio ejusdem potentia.

potentiæ ad opus ut à voluntate imperatum.

Si petas an soli voluntati competat imperare cæteris potentijs, & cur? Respondeo affirmativè cum S. Th. 1. 2. 9. 9. Art. 1. dante rationem, quòd sola voluntas pro objecto habeat universale bonum totius suppositi, è contra singulæ aliæ potentiæ respiciant pro objecto bonum particulare tantum: spectat autem imperium ad eam potentiam, quæ respicit finem universalem suppositi, sub quo, cum contineantur bona particularia, seu fines particulares, ideo pertinet ad voluntatem reliquas potentias movere ad bona illa particularia supposito congrua comprehensa sub universali.

496. Si petas secundò, in quo consistat causalitas imperij præfati in actus imperatos. Respondeo contra aliquos apud Izquierdo de DEO D. 30. n. 609. non esse modum superadditum imperato, quia hujus nullum est fundamentum, aut necessitas: nec esse actionem physicam productivam actus imperati essentialiter pendentem ab imperio contra alios, quia voluntas potest reflexè velle non solum actum imperatum, sed etiam physicam hujus effectiorem; ergo non minùs hæc, quàm actus imperatus est indifferens, ut dependeat ab imperio voluntatis: nec consistere in hac veritate conditionatâ, si actus imperans non existeret, non existeret imperatus contra Ripald. quia imperium ex sua essentia est, vel inclinatio (quando imperium est inefficax) vel impulsio seu necessitatio voluntatis (quando imperium est efficax) in actu primo ad actum imperatum; ergo sive sit efficax sive inefficax, non po-

R. P. Karch. Diff.

test non voluntatem vel impellere, vel inclinare ad actum imperatum, sive deinde adsit, sive non adsit dicta veritas conditionata.

Quare dico cum cit. Izquierdo *nn.* 617. causalitatem imperij in actum imperatum aliud non esse, quàm coexistentiam imperij, & actus imperati, aut actionis, quâ physicè producit actus imperatus.

Ratio est, quòd imperium influere in actum imperatum non sit realiter aliud, quàm hunc effici à voluntate inclinâtâ, aut impulsâ per imperium ut formam physicè informativam voluntatis, sed hoc nihil est aliud realiter præter physicam amborum coexistentiam.

Hinc plura imperia sive inefficacia, sive efficacia, sive partim efficacia, partim inefficacia omnia simul influere possunt in actum imperatum. Ratio quia inefficax præsentè efficaci non amittit suam physicam Entitatem, ergo nec vim inclinativam voluntatis, utpote indistinctam à sua entitate receptâ in voluntate. Unde sicut per omnes inclinatio, & impulsio in concursu duorum efficacium est duplo major, ita in concursu efficacis cum inefficaci est partialiter major, cum certum sit totum esse majus sui parte.

Unde sicut cognitio indifferens, à quâ dependet actus imperatus, in hunc influit, sive hic fiat liberè, sive necessario, ita imperium inefficax influit in imperatum etiam dum hic necessariò ponitur.

Dices imperium inefficax influit in eum duntaxat actum, quem habet pro objecto, sed pro objecto habet imperatum, ut liberum, non ut necessarium,

B b b

ergo.

ergo. Respondeo negando minorem: obicitur enim illi solum substantia actus imperati, sicut hæc obicitur efficaci; agimus enim de dependentia imperati, quatenus hic est objectum utriusque imperij, sed imperatus ut liber non est objectum efficacis imperij, ergo præcisè quoad substantiam.

Concludo imperij influxum in actum imperatum non esse physicum, quia hujus nulla est necessitas aut ratio positiva, uti patet ex refutatis opinionibus, sed esse moralem quatenus movet, inclinatur, seu necessitat potentiam executricem ad physicè efficiendum actum imperatum: vel dic concurrere in genere causæ formalis, quatenus informando voluntatem hanc trahit, vel necessitat, ut ponatur actus imperatus: si sit efficax, necessitat, inefficax verò inclinatur potentiam relictâ eidem potestate resistendi.

497. Colligitur primò voluntatis dominio non subesse intellectum quoad apprehensiones simpliciter primas, quia ferri non potest, nisi in præcognita ab intellectu, hic autem ante apprehensiones simpliciter primas nihil præcognoscit.

Colligitur secundò. Voluntatis dominio parere intellectum quoad cogitationes secundas, ut per has in objectis apprehensis consideret has, illasve rationes, & formalitates accuratiùs: hoc ipsum tamen jubere non potest independentem ab aliquâ præviâ cognitione saltem confusâ ejusmodi considerationis v. g. sæpe illa simpliciter prima cogitatio immittitur à DEO, aut Angelo, bono, aut etiam malo, aut excitatur ab objecto

sensus externi e. g. mortui cadaveris: habitâ cogitatione mortis intellectus judicat expedire magis rimari mortem, hujusque effectus, voluntas perceptâ hæc intimatione mandat intellectui, ut amplius perpendat.

Illud mandatum intellectus mox percipit, ac exequitur, ope phantasie ob connaturalem cum hac Sympathiam, habet phantasia multiplices rerum sensibilium species, ut in casu proposito de cadavere, &c. phantasia utens speciebus elaborat phantasmata apta deservire intellectui ad discernendum, ab his intellectus ob Sympathiam, quam cum eo habet phantasia, necessariò incipit cogitare, ac discurre de objecto eodem per phantasmata proposito.

Colligitur terriò, quod intellectus judicet aliquid absolute esse verum, aut falsum, multum dependet ab affectu, nam quisque pro affectus diversitate libenter judicat, uti experimur quotidie: hinc enim ortum habet, quòd de re eadem sub motivis jisdem propositâ diversis, diversa forment dictamina ob diversitatem affectus, quo in eam feruntur, sic *Joan. 7.* de Christo erat multum murmur dicentibus alijs, quia bonus est, alijs negantibus, sed seductorem turborum appellantibus: etsi omnes interfuerint ejus concionibus, ac spectarint miracula patrata.

Ex simili affectu nascitur pertinacia heterodoxorum; argumenta enim, quibus eorum Religio innitur comparata ad fundamenta nostræ fidei carent omni soliditate, at quia malè affecti sunt huic ob servitutum, quam apprehendunt in disciplina Catholica ob Confessiones, je-

junia &c. hinc avertunt intellectum, ne rimetur exactius fundamenta fidei nostræ, è contrà impellunt, ut inhareat fundamentis suæ hinc pertinaciter repugnant.

Colligitur quartò appetitum sensitivum non subijci voluntati quoad motus primò primos conformiter resolutioni datæ *num. 493. ad quæst. 3.* Pro quo distinguendi sunt triplices motus sensuales, seu appetitûs sensitivi, circa objectum bonum sensibile, delectabile, vel molestum à potentiâ imaginativa cognitum, nempe primò primi, secundò primi, & secundò secundi. Primò primi anteverunt omnem usum rationis, & consensum voluntatis, & idè carent omni culpâ. Secundò primi sunt, quos intellectus, seu ratio advertit advertentiâ imperfectâ, & cum consensu insufficientibus ad mortale, sufficientibus tamen ad veniale. Secundò secundi dependent à plena advertentiâ, & consensu sufficiente ad mortale, & idè hi in materia morali gravi semper sunt mortales.

Proportionaliter similis triplex rationalis motus reperitur etiam in appetitu rationali, seu voluntate circa objectum honestum, vel turpe ab intellectu propositum. Rationales motus primò primi sunt actus elicitus à voluntate directâ per advertentiâ rationis insufficientem ad culpam, & meritum, ut si Ratio non sufficienter advertat ad partem, à quâ dependet libertas. *Vasq. 1. 2. D. 38. num. 23. & D. 39. num. 19.* ut si intellectus proponat voluntati objectum suum sub ratione jucundi, aut molesti, tunc enim voluntas naturaliter, seu necessariò moveri solet ad motum delectationis, aut

tristitiæ. Si honestum aut turpe proponatur cum advertentiâ imperfectâ, consensus aut dissensus in voluntate sequens nequit imputari ad peccatum mortale, aut ad meritum condignum præmio supernaturali; talis enim motus rationalis dicitur secundò primus; erit autem secundò secundus, proinde sufficiens ad mortale aut ad meritum condignum supernaturali, si adsit perfecta advertentiâ, & plenus consensus.

Nunc patet corollarij quarti veritas: è contra motus secundò primi subijciuntur voluntati imperfectè, plenè autem secundò secundi. Totum hoc applica voluntati respectu sui motus rationalis triplicis.

Colligitur quintò quamvis appetitus sensitivus non subjacent fræno voluntatis in motibus primo primis quoad horum excitationem, dependet tamen quoad eorundem continuationem, potest enim hos interrumpere divertendo phantasiam ad aliud objectum, aut si intellectus errorem corrigat, ut quod prius apparebat bonum, nunc appareat malum: sic appetitus sensitivus Evæ ab appetitione esus pomi aspectu pulchri non poterat reprimi, nisi mutatione phantasie proponendo huic esum pomi ut causam mortis, & pœnæ æternæ, proinde ut malum.

Hinc est consultissimum in vehementissimis tentationibus phantasiam aliò inflectere, aut corrigere, ut in dubijs fidei, blasphemijs in DEUM, carnalibus imaginationibus, scrupulis &c. quibus feliciter non resistitur, quàm declinando positivam pugnam non nitendo

directè contra, sed phantasiã abstrahendo à talibus objectis; quare frustra fatigant caput tentati repellendo tentationes, interea relinquunt cursum imagina-

tivã veraciter representantis tentationis objectum, sunt hi similes ijs, qui volunt sistere cursum aqua, quin obstruant scaturiginem.

§. VIII.

De voluntatis objecto formali, & materiali ubi occasionaliter propositio octava & nona damnata ab Innoc. XI, fuisse declaratur.

499. **C**ertum est, quòd objectum adæquatum voluntatis sit tum bonum, tum malum, hoc fugit, illud appetit: sicut totale objectum intellectus est verum & falsum, istud negantium actum, illud affirmantium. Ratio, quòd non solum prosequamur bonum, sed etiam aversemur malum.

Tria sunt genera bonorum, honestum, jucundum, seu delectabile, & utile: sicut malum omne, vel est inhonestum, vel doloriferum, vel perniciosum utili oppositum quemadmodum sensibilis pulchritudo consistens in decora partium proportione blanditur oculis, eosque oblectat in rebus tum artefactis e. g. picturis, ædificijs &c. tum naturalibus, puta floribus, arboribus &c. ita plurimæ actiones humanæ, nempe actus virtutum omnium habent decoram proportionem, ac convenientiam cum voluntate huicque arrident: huiusmodi decor est spiritualis pulchritudo, & decencia, quam honestatem dicimus, eaque secundum om-

nes sita est in convenientia, & consonantia cum ratione recta.

Jucundum bonum est, quod suaviter afficit, vel corporeas potentias, aut animum, unde est aliud sensibile, aliud insensibile, seu spirituale.

Utile bonum est similiter duplex, unum sensibile, sive corporeum conduccens ad bonum jucundum corpori, alterum, insensibile, seu spirituale conduccens ad honestatem: sicut pecunia non desideratur ratione sui, seu in quantum est ponderosum metallum, sed ut est materia utilis ad largitionem honestam aut prodigam. Hinc bona tam jucunda quam utilia sunt simul honesta, si in ijs velut in fine non quiescat voluntas, sed his utitur ut medijs ad finis honesti consecutionem.

Omnia dicta tria genera bonorum sunt respectiva relatè, vel ad naturam rationalem, ut bonum honestum, bonum autem jucundum comparativè, vel ad naturam rationalem aut ad sensus corporis.

Utile

Utile vero refertur ad utrumque præfatum bonum.

Pariformiter tria genera malorum sunt respectiva, sic inhonestum oppositum bonesto est id, quod disconvenit cum recta ratione, ac natura rationali; doloriferum oppositum jucundo malè afficit, seu affligit potentiam, quam afflictionem dolorem dicimus, si affligitur voluntas, est dolor spiritualis, si potentia aliqua corporis dicitur dolor corporalis. Malum perniciosum pugnat cum utili impedit enim finis consecutionem, aut saltem retardat.

500. Præter respectivam bonitatem, & malitiam datur bonitas absoluta, nam, ut bene discurrit Izquierdo *de Deo D. 35. à num. 155.* ad essentiam omnis virtutis moralis spectat per se, ac directè intendere, procurare ac ponere bonum aliquod ut finem proprium. Illud bonum quod quævis virtus intendit ut finem proprium præter explicatam honestatem relativam ad personam, quam respicit velut subjectum, cui congruit, includit bonitatem absolutam, quæ in se bonus est virtutis finis proprius: omnis enim virtutis actus est ens in se bonum bonitate etiam absolutâ consistente in quadam velut venustate, nobilitate seu dignitate ejus, quia amamus virtutem etiam in inimico, ubi ratio amandi nequit esse inimicus, sed ipsa virtus, ergo hæc est secundum se amabilis.

Hinc pro specifica diversitate finium est etiam hæc absoluta bonitas specie diversa. Ex opposito malitia absoluta consistit in turpitudine, ignobilitate, ac indignitate finis oppositi vitij virtuti. His præmissis,

501. Quæres primò, an tam bonum quam malum sit objectum formale, seu motivum voluntatis, formale inquam, quia secundum omnes utrumque est objectum materiale, ambo enim terminant voluntatem, bonum medio actu prosecutionis, malum medio actu fugæ, seu aversionis. Item omnes fatentur, quòd formale objectum voluntatis sit bonum. Dubium superest, an adæquatum motivum sit tantum bonum non solum respectu actuum prosecutionis, sed etiam fugæ, ac detestationis.

Ante resolutionem notandum, quòd actus voluntatis alij sunt merè prosecutivi formaliter, alij merè aversativi, seu puræ fugæ: priores dicuntur, quibus ita amatur bonum, ut nullo modo formaliter odio habeatur malum; posteriores, quibus ita odio habetur malum, ut nullum omnino formaliter mediatè, aut immediatè ametur bonum, sive tanquam *finis qui*, id est, tanquam res volita, sive tanquam *finis cui*, id est, tanquam persona, cui bonum amo, vel malum nolo. Alij actus sunt mixti, id est, tales, quibus ita odio habetur malum, ut simul ametur bonum, ut si propter amatam bonitatem DEI detestor peccatum.

Dari actus purè prosecutivos est indubitatum, amor enim boni non est necessariò formaliter odium oppositi mali, utrum vicissim odium formale mali necessariò sit amor formalis boni oppositi est controversum. Affirmat Soarez 1. 2. *D. 1. de Passionibus S. 7. num. 2.* Esparza *de Peccati. quest. 82.* & ideo hæc opinio negat, quòd sola malitia possit adæquatè movere ad sui odium. Econ-

trà Lugo de Pœnit. D. 1. S. 2. Arriag. de Pœnit. D. 3. S. 3. Rhodes de Pœnit. D. 1. quæst. 1. S. 3. §. 3. negat quòd odium formale male sit necessariò amor formalis boni, consequenter affirmat, quòd voluntas pro suo totali motivo possit habere puram malitiam, quæ voluntatem moveat ad sui odium.

Respondeo ad quæstionem, & dico cum postrema sententia malitiam solam posse esse objectum formale movens voluntatem ad sui odium. Probat, quod de se disconvenit voluntati, se solo sufficit movere voluntatem ad sui odium, sed malitia de se sola disconvenit voluntati, ergo se solà potest movere voluntatem ad sui odium.

Confirmatur bonitas saltem absoluta secundum se sufficit ad amorem sui formalem, quin formaliter oderit malitiam oppositam, ergo etiam malitia absoluta sita in turpitudine, ignobilitate, foeditate, ac indignitate secundum se sufficit ad formale sui odium, quin formaliter moveat bonitas absoluta opposita ad amorem sui: formaliter, inquam, quia formalis recessus ab uno termino, seu extremo est necessariò virtualis accessus ad terminum, seu extremum oppositum, fugiens enim formaliter tenebras, æquivalenter amat lucem: odium morbi æquivaleret amori fanitatis, id est, formale odium morbi est amor virtualis fanitatis, quatenus supposita aversione à morbo, proposita fanitas excitat ad formalem sui amorem.

Confirmatur secundò voluntas saltem partialiter potest moveri à malo ad odium sui, ergo etiam adæquatè. Consequentia probatur, quia argumenta sen-

tentiæ oppositæ si probant non posse malum esse motivum adæquatam ad odium sui, urgent etiam non posse esse motivum parziale. Antecedens ergo probatur, voluntas non ideò præcisè detestatur tenebras, quia lux opposita bona est, sed etiam ideo, quia tenebræ impediunt lucem, seu excludunt, si enim hanc non excluderent, eas non odisset.

§ 02. Fundamentum principale sententiæ oppositæ est hoc: si malitia esset per se motivum totale, aut parziale voluntatis, illa per se tenderet in sui destructionem, nam per se tenderet, & inclinaret voluntatem ad sui odium, seu displicentiam, aversionem, ac detestationem, sed odium malitiæ, hujus displicentia, detestatio, ac ab ea aversio est per se destructio malitiæ ergo per se tenderet ac inclinaret ad sui destructionem, sed est impossibilè, ut per se tendat ad sui destructionem, quia per se non potest tendere ad procurandum sibi malum.

Respondeo malitiam quæ per se movet ad sui odium, per accidens tantum tendere ad sui destructionem, per se enim tendit ad esse suum conservandum, hoc enim malitiæ bonum est, estò respectu voluntatis sit malum, hoc autem per accidens se habet respectu ipsiusmet mali, proinde quòd voluntas illud, si ei proponatur, aversetur, conaturque destruere, est pariter malo accidentale, siquidem nec exigit objici voluntati, neque illi objectum peit sui corruptionem.

§ 03. Quæres 2. An honor moderatus ex re bona secundum se sit honestè appetibilis, seu ut finis; est autem honor testimonium excellentia, qua

est in homine maximè secundum virtutem, ita S. Th. 1. 2. q. 7. art. 7.

Dixi primò moderatus, quia si appetatur ob bonum non conveniens v. g. doctrinam, quam appetens non habet, aut si appetat majorem, quam sit doctrina sua, est culpa venialis, Less. de Just. lib. 3. cap. 2. num. 22. ut si quis aspiret ad officium honorabile, quo est indignus, aut cupiat præferri multò dignioribus, quæ ambitio si fit cum injuria alterius, erit, mortale.

Dixi secundò ex re bona, quia quærens honorem ex re illicita pro gravitate materiæ est ambitio mortalis, aut venialis. Idem dic, si quis ut acquirat, aut conservet honorem, adhibeat media illicita, cit. Less.

Ad quæstionem Respondet Lessius affirmativè hisce verbis: quòd si honor moderatè appetatur ex re bona e. g. studijs, virtute &c. nullum sit peccatum, etsi nullus alius finis honestus spectetur, quia est objectum indifferens, proximè accedens honesto, cum sit testimonium, & imago quædam virtutis, allagatque S. Th. 2. 2. quæst. 131. ar. 1. ad 3. ubi asserit honorem debito modo appetitum alios provocare ad bonum, & revocare à malo. Confirmatur præmium virtutis est per se honestè appetibile, sed honor est præmium virtutis, ergo.

Respondeo negativè cum S. Th. loco cit. in fin. Illi inquit qui solùm propter honorem vel bona faciunt, vel mala vitant, non sunt virtuosì. Unde in corpore dicit, quod homini eatenus debeat placere testimonium suæ excellentiæ, quòd ab alijs exhibetur,

quatenus ex hoc paratur sibi via ad hoc quòd alijs prosit: & hoc intendit ad 3. sub initium verbis allegatis pro Lessio, nempe quòd honor moderatus honestè sit, appetibilis ut via, seu ut medium utile ad bona externa, puta dignitates, officia, quibus DEO, & Reipublicæ servire possumus consequendas, vel aliorum salutem spiritualem DEIque gloriam promovendam: quo sensu locutus est Christus Matth. 5. *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem.*

E contra si appetitur ut finis, est inanis gloria, uti pulchrè dislerit S. Th. qu. 132. art. 1. in Corp. cujus verba sunt: *Quòd quis bonum suum cognoscat, & approbet, non est peccatum, dicitur enim prima ad Corinth. 2. Nos autem non Spiritum mundi accepimus sed Spiritum, qui ex DEO est, ut sciamus, quæ à DEO donata sunt nobis. Similiter etiam non est peccatum, quòd aliquis velit bona opera sua ab alijs approbari: dicitur enim Matth. 5. luceat lux vestra coram hominibus. Et ideò appetitus gloriæ de se non nominat aliquid vitiosum. Sed appetitus inanis, vel vane gloriæ vitium importat, secundum illud Psal. 4. ut quid diligitis vanitatem. Potest autem gloria dici vanatè tripliciter. Uno modo ex parte rei, de quâ quis gloriam querit: puta, quòd quis gloriam querit de eo, quòd non est, vel de eo, quòd non est gloriæ dignum, sicut*

sicut de aliqua re fragili, & caduca. Alio modo ex parte ejus à quo quis gloriam querit, puta hominis, cujus judicium non est certum. Tertio modo ex parte ejus qui gloriam appetit, qui videlicet appetitum gloriae suae non refert in debitum finem, puta ad honorem DEI, vel proximi salutem. Ex quibus verbis aperte patet appetitum honoris etiam moderati secluso fine honesto non posse excusari à peccato, uti arguit etiam Laym. Lib. 3. Theologiae Mor. §. 3. num. 13. appetitus enim objecti indifferentis non relati ad finem honestum est inordinatus, uti patet ex textu S. Th. & amplius constabit ex dicendis, actus enim humani indifferentes per se non carent culpâ. Et sic solutum est argumentum Lessij.

Ad confirmationem concedo cum S. Th. 1. 2. q. 2. Art. 2. ad 1. virtuosos honeste operari propter praemium virtutis, at ibi negat honorem esse praemium virtutis, sed eos ab hominibus honorem accipere loco praemij, cum non habeant quid majus, quod dent; verum autem praemium virtutis sit beatitudo, propter quam virtuosi operantur, si autem propter honorem operarentur, jam non esset virtus, sed magis ambitio.

504. Quæres tertio an delectatio gustûs, aliorumque sensuum externorum oblectamenta, ut pulchritudo rei visæ, odor rei odoriferæ, suavitas concentûs, mollities rei tactæ, voluptas appetitûs sensitivi in opere conjugij pro-

pter se licite appeti possit. Affirmativa est complurium apud Dian. p. 3. tr. 5. Res. 6. Perez de Matr. D. 18. §. 7. num. 9.

Respondeo solam voluptatem in opere conjugij, aut solam voluptatem in cibo, & potu usque ad satietatem non posse esse finem, seu motivum licitum voluntatis, est nunc certum ex duplici propositione damnata ab Innocentio XI. nempe 8. & 9. prior ita habet: *Comedere & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui*: Posterior: *Opus conjugij ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpâ & defectu veniali*.

Rationem utriusque dedi in tractatu Canonist. num. 117. & seq. quod inversio ordinis à natura intenti in delectabilibus sit peccaminosa, sed si voluptas, seu delectabilis pulchritudo, ac oblectabilitas rerum sensibilium assumatur sola pro motivo voluntatis, invertitur ordo à natura intentus, nam natura voluptatem, pulchritudinem &c. non intendit ut finem, sed ut medium, etsi enim secundum se non sit illicita, est tamen indifferens (honesti enim esse non potest, utpote brutis communis) nihil autem indifferens potest esse finis voluntatis per dicta num. 503. & dicenda num. 578.

505. Declaratur responsum universim pro omnibus delectabilibus, an, qualiterque licite appeti possint. Omnia delectabilia habent pro Regula necessitatem congruentiæ, ergo omnia assumenda

da sunt secundum finem, ad quem sunt destinata, nempe ut sublevetur necessitas, sic concentus Musicus est ordinatus, ut sublevetur tristitia, olfacimus aromata, quia sunt utilia ad caput confortandum, res pulchræ aspiciuntur ob utilitatem comparandi de jis experimentalem scientiam, hæc enim, dum nihil nocet, utilis est ad rectam vitæ gubernationem. Præterea caret culpâ præfata tria assumens ob honestam recreationem, aut in laboribus ob naturæ levamen, Cardenas *Dissert. 7. num. 37.* damnans venialis culpæ illa oblectabilia assummentes propter solam delectationem, deficient enim venialiter à præscripto temperantiæ: & ideo numero sequenti asserit in proposito. 8. damnari virtualiter istam: *Nullum est peccatum audire Musicam propter solam delectationem*: quia illa propositio virtualiter damnatur, ex qua evidenter infertur formaliter damnata: sed propositio octava evidenter infertur ex hoc: *Nullum est peccatum audire Musicam &c.* si hoc est licitum, etiam necesse est licere comedere, & bibere propter solam voluptatem.

Verùm huic doctrinæ postremæ videtur apertè contrariari P. Dominicus Viva ad præfatum propositionem 8. & 9. *nam num. 6.* post medium ita loquitur: verum quidem est, quod possit propter se intendi directè oblectatio aliqua, quæ reperitur in ludo, in olf. Au floris, in auditione Musicæ, & in alijs actibus moraliter indifferentibus, ut ex aspectu campi vernantis, ex ambulatione in pomario, *Addit. n. 9. & 10.* esti non fiant ex motivo, quia non sunt prohibi-

R. P. Karch, Diss.

ti, aliòve motivo honesto: reddítque rationem hujus, ac disparitatem, cur delectatio gustûs ex cibo, & potu, usûsque conjugalis nequeat directè, ac propter se intendi, secûs oblectatio in præfatis objectis sensuum aliorum, quòd voluntas, quæ ex his quæritur, sit à natura ordinata ad hoc ipsum, ut animum relaxet, conducit enim ad vitæ conservationem, id est, delectatio ejusmodi est conservationi vitæ consona, estque apta animum ad cœlestia trahere, ècontra voluptas gustûs, usûsque conjugalis potiùs retrahit, nec est instituta à natura ad relaxandum animum, sed finis comestionis, & potûs est conservatio individui, finis actûs conjugalis est generatio prolis, seu conservatio speciei: idcirco invertitur ordo naturæ, quando horum actuum delectatio directè ratione sui intenditur, ita Viva locis citatis.

506. Dices directè intendens solam ex aspectu Rosæ, aut ex auditu Musicæ &c. voluptatem operatur instar belluæ; ergo peccat. Respondeo nego assumptum, quia homo intendens eam advertit, quòd sit moderata, & quòd non sit prohibita, esto non sit necesse, ut ideo operetur, si detur actus in individuo indifferens, bellua non advertit sic ad voluptatem.

Instabis ergo homo delectatione ejusmodi fruitur, non utitur; atqui asserere quòd appetitus naturalis suis actibus licitè fruatur, damnatur in propositione 8.

Respondeo cum Viva *num. 7. juncto 13.* Negando consequentiam: inter *frui*, & *uti* est differentia in eo, quòd fruitio sit circa finem, usus circa media.

Ccc

Hinc

Hinc Seneca *Lib. de vita beata* cuidam Epicuri Discipulo scribit: *Tu voluptate fruieris, ego utor*: delectatio ex objectis sensuum externorum excepto gustu est quidem finis explicitè directè intentus sed non ultimus, nam implicite ordinatur ut medium ad vitæ conservationem: idcirco homo se oblectans pulchritudine Rosæ, hujus fragrantia, suavitate Musicæ non fruitur, quamvis expressè eam solam intendat cum advertentia, quòd non prohibeatur, sed utitur, utpote de se ordinabili ad finem debitum.

Ego sententiam Cardenas cum opinione Patris Viva concilio, censens esse veram Patris Viva hucusque expositam, nempe ut delectatio capienda ex visu Rosæ, &c. sit finis non ultimus, sed ulterius implicite ordinatus ad vitæ conservationem, Cardenas verò opinio procedat de delectatione ut fine ultimo negativè, seu non subordinato etiam implicite vitæ conservationi.

507. Quid sentiendum de causali illa propositionis 8. *quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui*. Hæc causalis est universalis, continens falsissimum principium: nam ex illo inferitur non modo propositio damnata ista: *Licitum est comedere usque ad satietatem propter solam voluptatem*, sed etiam fas esse appetitui quolibet actu suo frui, puta ebrietate, libidine præpostera. Et ideo Didacus Hurtadus ad hanc propositionem in *Reformata Theolog. Dissert. 6. nu. 2.* ait eam esse plusquam scandalosam, & perniciosam, cum non sit creaturæ rationalis, sed belluarum eò ferri, quocumque inclinatur appetitus naturalis, apud quem nulla est discretio

actus, & delectationis honesta à brutali & turpi. Hinc ortum habet continua lucta carnis adversus Spiritum concupiscentis, & Spiritus adversus carnem, nam de licitis actibus non luctamur, nisi fortè ad mortificationem subtrahendo nobis etiam ex jis, quibus licitè possemus uti: qua propter fortitudo, temperantia, continentia, aliæque similes virtutes vi sui specialis muneris sunt occupatæ in opprimendis passionibus, ne ad illicita pertrahant.

Meritò igitur proscripta est dicta propositio ob causalem adhibitam in sua universalitate, cum ex ejus subsistentia inferatur licentia fruendi quibusvis actibus sensuum externorum et si fædissimis; debere autem dictam causalem universaliter summi est manifestum, alias ineptè, & contra Regulas Dialecticæ ex ea concluderet, quòd liceat comedere, & bibere ad satietatem ob solam delectationem: nam si causalis esset particularis, id est, si intelligeretur de aliquibus tantum actibus appetitus naturalis, ineptissimè propositio damnata esset illata, siquidem ex particularibus nihil legitime concluditur: ex hoc enim, quòd interdum licitè intendatur delectatio, non est bona hæc conclusio, ergo licita est cibi, & potus sumptio ob solam voluptatem, usque ad satietatem.

508. Univerfa doctrina Superior reducitur ad principium universale quo utitur S. Th. 2. 2. q. 141. Art. 6. nimirum, quòd in delectabilibus Regula temperantiæ sit sumenda secundum necessitatem vitæ. Unde cum morales virtutes consistant in ordine rationis, ordo autem rationis stet in eo, quòd aliqua

ordinet ad finem: hinc temperantia una ex virtutibus moralibus ordinat delectabilia ad eum finem, quò subleventur necessitates hujus vite.

Audiat de hoc Angelicus loco citato præceptor: *Omnia autem delectabilia, quæ in usum hominis veniunt, ordinantur ad aliquam hujus vite necessitatem, sicut ad finem: & ideo temperantia accipit necessitatem hujus vite, sicut Regulam delectabilium, quibus utitur, ut scilicet tantum eis utatur, quantum necessitas hujus vite requirit.* Ubi per *tantum* eis utatur, reprobatur causalem propositionem damnatam volentem quòd appetitus naturalis licitè fruatur suis actibus.

Pergit S. Doctor in Responso ad 2. declarando necessitatem ad obviandum scrupulis: *Necessitas humana vite potest attendi dupliciter, uno modo secundum quod dicitur necessarium illud, sine quo res nullo modo potest esse, sicut cibus est necessarius animali. Alio modo secundum quod dicitur necessarium illud, sine quo res non potest convenienter esse. Temperantia autem non solum attendit primam necessitatem, sed etiam secundam.* Adhuc clariùs necessitatis hujus gradus exponit *q. 14. de malo Art. 1. ad. 1. Regula rationis hæc est, ut homo sumat cibum, secundum quod convenit sustentationi nostræ & bonæ habitudinis hominis,*

& conservationi eorum, cum quibus vivit.

Ex priore loco D. Th. Cajet. ad 2. sic concludit: *Qui convivium celebraret non consonum gradui suo, & convivarum juxta facultates, & honestatem non esset factum satis congruentie presentis vite, ac conversationis.* Necessitas ergo congruentie presentis vite est Regula temperantiae, secundum quam etiam imperat alijs virtutibus puta liberalitati, urbanitati, & sic qua alia opus quandoque est.

509. Dubium est an damnata censeatur etiam ista propositio: *Licitum est comedere, & bibere moderatè ob solam delectationem negativum.* Viva n. 6. imputat Moyx in *Select. tr. 6. D. 2. q. 3. nu. 5.* alijsque apud eundem. Ipse affirmat ob rationem datam *num. 504.* & deinceps datque ulteriorem rationem: quia bonum, quod non est proprium hominis, in quantum homo est, sed est commune homini, & belluis, non videtur gratia sui appetibile siquidem à natura illud propter finem altiorem intenditur in homine, & ideo homo propter hanc finem à natura intentum debet illud intendere, hujusmodi autem est voluptas in cibo, potu, ac in veneris; ergo neutra potest propter se intendi.

Contra est quod Moya cum ab eccl'ie dictam propositionem ut probabilem sustineat omittit particula *Solam*: sic enim asserit *licitam esse delectationem moderatam gustus (sicut & olfactus & auditus) directè intendere & propter illam*

illam captandam, comedere, & bibere, docent non pauci, nec infima nota Doctores, quorum sententia probabilis est.

Hanc probabilitatem non esse damnatam defendit Card. à num. 7. contra Filguera: quia propositio Moyana nec æquivaleret damnatæ, nec damnatam infert non æquivaleret, nam damnata plus affirmat, quàm Moyana, siquidem damnata asserit fas esse comedere &c. usque ad satietatem, & propter solam voluptatem, neutrum dicit Moyana: sed minus affirmans non æquivaleret plus affirmanti. Deinde terminus usque ad satietatem opponitur cibo moderato, seu necessario ad sustentationem, sed propositiones constantes terminis repugnantibus non sibi æquivalent: quæ ratio etiam probat ex Moyana non inferri legitime damnatam: cum hæc defendat esse licitam comestionem usque ad satietatem propter solam voluptatem, utrumque reprobat Moya. Nec refert, quod Moya dicat directè intendi posse delectationem, nam hæc non intenditur ut finis ultimus, sed ut subordinatus alteri, ita ut voluptas capiatur directè quidem, at non ultimo, sed propter finem sustentationis vitæ: sic intelligendam esse propositionem Moyanam, colligitur ex eodem, dum asserit, fas esse intendere comestionem necessariam ad vitæ sustentationem, ergo sic edens saltem virtualiter intendit principaliter vitæ sustentationem, nam cum hæc est necessaria comestio sive moderata connexa.

Respondedo me subscribere cum Cardenas Patri Moyæ, concedere tamen as-

sertum Patris Viva, quia in eo cum sola voluptas fit finis ultimè intentus, excluditur finis verus, qui est necessitas sustentationis exposita à S. Th. n. 508.

Claudo hunc §. notando cum Carden. num. 24. quod vox *satietas*, cuius fit mentio in propositione octava, duplex habeat significatum: primum est, quod satisfaciat fami: alterum est, quod importet sumptionem cibi in majori quantitate, quàm postulet necessitas sustentationis vitæ, & in hoc secundo sensu putat illum summi in damnata propositione. Unde dum Pater Viva n. 13. sub principium admittit, quod comestio usque ad satietatem ordinata ad finem honestum, non sit illicita, videtur satietatem summere in primo sensu: è contra dum num. 10. concedit, quod licita sit comestio ad satietatem ordinata ad vomitum necessarium e. g. recuperandæ salutis sumpsit in secundo sensu.

§ 10. Adde ex Viva num. 10. ubi respondet ad argumentum opinionis impugnatæ à num. 504. ductum ab actibus moralibus indifferentibus in individuo: ut si quis accedat ad ignem, ut se calefaciat, vel si deambulet in pomario intendens solam delectationem illam naturalem, quæ inde percipitur licitè agit, ergo pariter licitè quis ad satietatem comedit, & utitur conjugio ob solam voluptatem; quam consequentiam probat sic contraria opinio, quia magis, & minus non variat speciem, proinde si actus antecedentis sunt actus morales indifferentes erunt etiam moraliter indifferentes actus Conclusionis.

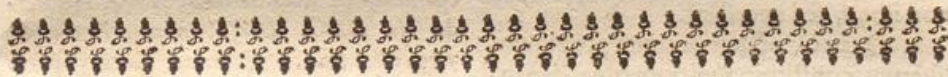
Ad hoc argumentum negat consequentiam, hujusque probationem, falsum enim

enim est, quod magis, & minus in moralibus non varient speciem; cum enim virtus moralis consistat in mediocritate, actus exerrantes à mediocritate per excessum, aut defectum nequeunt esse in specie virtutis, sed vitij: sic si minus, aut plus detur, quam oportet, non est actus liberalitatis, sed prior est avaritia, posterior prodigalitat. Similiter est actus loquacitatis loqui magis, quam expediat ad convenientem recreationem oppositus virtuti, quam D. Th. 2. 2. *quest.* 143. *art.* 1. Austeritatem vocat.

Actus morales indifferentes in individuo *fi*ctetur non damnari *num.* 10. *in fin.* & *num.* 13. in principio in damnatis propositionibus, cui assentitur Cardenas

num. 15. dans hanc rationem quod ejusmodi actus non possint esse antecedens, ex quo legitime deducatur propositio damnata alterutra: non enim valet hæc consequentia: licite possunt elici actus morales indifferentes in individuo, ergo licitum est comedere ob solam voluptatem; nam illicitas consequentis hujus stare potest cum licitate antecedentis, nam consequens pervertit finem à natura intentum, secus antecedens, sed præcisè omitterit finem honestum, cujus intentionem esse necessariam in omnibus actionibus moralibus non agnoscit, de quo infra suo loco.

* * *

ARTICULUS II.

De voluntario Libero actuali morali.

511. **D**isputatur in Scholis, quæ sint constitutiva actus primi proximi liberi definiti *num.* 450. Respondi olim libertarem actus primi proximi esse denominationem partim intrinsecam voluntati, partim alijs realiter ab ea distinctis. Primò igitur requiritur voluntas. Secundò, omnipotentia DEI applicata. Tertiò, habitus infusus respectu actuum supernaturalium, aut aliud principium extrinsecum supplens defectum habitus physicè influens (prout accidit in peccatore spoliato habitibus supernaturalibus infusis) ac gratia actualis

moraliter influens, nempe ex parte intellectus illustratio supernaturalis intellectum illuminans, & ex parte voluntatis inspiratio.

Tam illustratio, quam inspiratio sunt actus producti à DEO in nobis sine nobis liberè cooperantibus, qui actus nos excitant, alliciunt, & invitant ad liberè consentiendum, in hoc enim situs est illorum influxus moralis in actus supernaturales salutare, nulla namque necessitas est illis attribuendi virtutem physicam activam, uti fert communior opinio Soarij *lib.* 3. *de Auxillis gratia,* *cap.*